

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Кальченка Володимира Олексійовича

(ПІБ)

академічної групи 035М- 22з-1ЕТФ

(шифр)

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська» на тему: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ THE BJM).

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	доц. Савіна Ю.О.			

Рецензент	Проф. Кострицька С.І.			
-----------	-----------------------	--	--	--

Нормоконтролер	Доц. Махоніна Н.Г.			
----------------	--------------------	--	--	--

Дніпро
2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри перекладу
Висоцька Т.М.
« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр

студенту Кальченку Володимиру Олексійовичу академічної групи 035М- 22з-1ЕТФ
(прізвище та ініціали) (шифр)

Напрямок 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська».

на тему ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ THE ВJM), затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» №1372-с від 13.11.2023.

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Розглядаються стилістичні ознаки англомовних текстів з медицини, основні ознаки, які властиві неологізмам англійської мови, специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англомовній медичній термінології.	08.10.23
Розділ 2	Розглядаються класифікації англомовних медичних термінів, головні методи утворення англомовних медичних термінів, значення англомовних медичних термінів.	15.11.23
Розділ 3	Розглядаються класифікації перекладацьких функцій, здійснюється аналіз складнощів, які виникають в українському перекладі англомовних медичних наукових статей, способів перекладу на українську мову англомовних медичних статей.	30.11.23

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.09.23

Дата подання до екзаменаційної комісії 08.12.23

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Кальченко В.О.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 101 с., 83 джерела.

Об'єкт дослідження: наукові статті англомовних авторів з журналу The BMJ.

Предмет дослідження: особливості передачі англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі.

Мета кваліфікаційної роботи: аналітико-синтетичне осмислення та виявлення особливостей передачі англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі.

Методи дослідження: індуктивний, який визначає напрямок пошуку від накопичення мовного матеріалу до його систематизації; метод безперервної вибірки лексики з лексикографічних джерел та фрагментів медичних текстів англійської мови, що її містять; логіко-семантичний аналіз із подальшим теоретичним узагальненням отриманих результатів застосовується з метою виявлення семантичних та прагматично-функціональних характеристик лексики; метод перекладацьких трансформацій. Методи аналізу визначень компонентів та декількох етапів частково застосовані для визначення типів лексики англійської мови.

У **теоретичній частині** розглядаються стилістичні ознаки англомовних текстів з медицини, основні ознаки, які властиві неологізмам англійської мови, специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англомовній медичній термінології, класифікації англомовних медичних термінів, головні методи утворення англомовних медичних термінів, значення англомовних медичних термінів.

У **практичній частині** розглядаються класифікації перекладацьких функцій, здійснюється аналіз складнощів, які виникають в українському перекладі англомовних медичних наукових статей, способів перекладу на українську мову англомовних медичних статей.

Теоретична новизна роботи полягає у тому, що вона становить самостійне комплексне дослідження особливостей передачі англійської лексики у галузі

медицини в українському перекладі на матеріалі наукових статей журналу The BMJ.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування цих результатів для наповнення відповідних розділів комунікативної лінгвістики, стилістики, лексикографії, лексикології, історії мов, теорії та практики перекладу, а також для складання підручників, методичних розробок або спецкурсів письма.

Ключові слова: ТЕРМІНИ, ПЕРЕКЛАД, МЕДИЦИНА, НЕОЛОГІЗМ, COVID-19.

SUMMARY

Diploma paper: 101 p, 83 sources.

Object of research: scientific articles by English-speaking authors, namely based on The BJM journal.

The **subject** of the study: peculiarities of the transmission of English vocabulary in the field of medicine in Ukrainian translation.

The **purpose** of the qualification work: analytical and synthetic understanding and identification of the peculiarities of the transmission of English vocabulary in the field of medicine in the Ukrainian translation.

Research methods: inductive, which determines the direction of the search from the accumulation of language material to its systematization; the method of continuous selection of vocabulary from lexicographic sources and fragments of English medical texts that contain it; logical-semantic analysis with subsequent theoretical generalization of the obtained results is used to identify the semantic and pragmatic-functional characteristics of vocabulary; method of translation transformations. The methods of analyzing the definitions of components and several stages are partially applied to determine the types of vocabulary of the English language.

The **theoretical part** examines the stylistic features of English-language medical texts, the main features that are characteristic of English neologisms, the specifics of the use and functioning of verbal units of Germanic origin in modern English-language medical terminology, the classification of English-language medical terms, the main methods of forming English-language medical terms, the meaning of English-language medical terms.

In the **practical part**, the classifications of translation functions are considered, the difficulties that arise in the Ukrainian translation of English-language medical scientific articles, the methods of translation of English-language medical articles into Ukrainian are analyzed.

The **theoretical novelty** of the work lies in the fact that it is an independent comprehensive study of the peculiarities of the transfer of English vocabulary in the

field of medicine in the Ukrainian translation based on the material of scientific articles of The BJM magazine.

The **practical significance** of the research lies in the possibility of applying these results to fill the relevant sections of communicative linguistics, stylistics, lexicography, lexicology, history of languages, theory and practice of translation, as well as for the preparation of textbooks, methodological developments or special writing courses.

Key words: TERMS, TRANSLATION, MEDICINE, NEOLOGISM, COVID-19.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	13
1.1. Стилiстичнi ознаки англiомовних текстiв з медицини.....	13
1.2. Основнi ознаки, властивi неологiзмам англiйської мови.....	20
1.3. Специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англiомовній медичній термінології...23	23
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ THE BMJ).....	29
2.1. Класифікація англiомовних медичних термiнiв.....	29
2.1.1. Структурна класифікація медичних термiнiв.....	31
2.1.2. Семантична класифікація медичних термiнiв.....	33
2.2. Головнi методи утворення англiомовних медичних термiнiв.....	38
2.2.1. Утворення англiомовних медичних термiнiв за допомогою змiни префіксiв.....	40
2.2.1.2 Утворення англiомовних медичних термiнiв за допомогою складання основ.....	40
2.2.1.3 Утворення англiомовних медичних термiнiв за допомогою змiни суфіксiв.....	41
2.2.1.4 Утворення англiомовних медичних термiнiв за допомогою префіксально-суфіксального методу.....	41
2.2.2. Утворення складних англiомовних медичних термiнiв.....	42

2.3. Значення англомовних медичних термінів.....	43
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3 ВЛАСТИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ В МЕДИЧНИХ СТАТТЯХ ЖУРНАЛУ «THE ВJM» (ФУНКЦІЙНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ).....	51
3.1. Класифікації перекладацьких функцій.....	51
3.2. Складнощі, які виникають в українському перекладі англомовних медичних наукових статей.....	56
3.3. Способи перекладу на українську мову англомовних медичних статей.....	62
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток медичної науки, впровадження новітніх технологій, поява нових хвороб, розробка методів діагностики й лікування, приладів та інструментів медичного призначення потребують їх вербалізації, що відбивається на стані медичної термінології й загострює проблему термінологічної грамотності сучасного фахівця. Англійська мова займає особливе місце у світі у зв'язку з широким спектром свого поширення, великою кількістю носіїв мови. Причини розширення меж використання англійської мови вчений, що належать до різних культур, відомий український перекладач і мовознавець Віталій Дмитрович Радчук, пов'язує із процесами глобалізації в сфері медицини й комунікативних технологій [2].

Медичному терміну сучасної англійської мови властива низка функцій, серед яких провідну роль відіграє номінативна функція й інші, пов'язані з нею: когнітивна – здатність представити реальну дійсність семіологізованим ланцюжком звуків; епістемічна – відображення дійсності й збереження знань; евристична – відкриття нового знання; комунікативна – передача спеціалізованої інформації [3]. Медичні терміни характеризуються такими особливостями як наявність дефініції, максимальна абстрактність, моносемічність, відсутність експресії й емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями й чітка логічність. Основною сферою функціонування медичної термінології є медичні наукові тексти, з характерними для них когнітивним типом інформації, емоційною й суб'єктивною оціночною нейтральністю, некатегоричністю тверджень, композиційною чіткістю, узагальненістю, однозначністю, ясністю й точністю викладу.

Сучасна наукова медична література містить незліченну кількість термінів, які з'явилися останніми роками, що може становити певну складність під час перекладу. Перша з таких складностей полягає в деякій неупорядкованості медичної термінології, що виражається у великій кількості синонімів. Друга обставина пов'язана з насиченістю англійської медичної лексики термінами грецького й латинського походження. Іноді одні й ті самі терміни в англійській і українській мовах набувають різних, навіть прямо протилежних значень.

Нарешті, третя обставина полягає в тому, що багато англійських термінів позначають реалії, яких немає в Україні, унаслідок чого вони не мають еквівалентів. У кількісному відношенні в текстах наукового стилю терміни переважають над іншими видами спеціальної лексики. У середньому термінологічна лексика зазвичай становить 15 – 20 % загальної лексики цього стилю. Для виконання адекватного перекладу сучасному фахівцю в галузі медицини необхідно володіти знаннями про словотвірну й морфологічну структури медичних термінів [59].

Англійська медична лексика насичена термінами латинського й грецького походження, які, на перший погляд, не викликають труднощів при перекладі, оскільки в українській мові такі запозичення широко розповсюджені. Але серед таких термінів трапляються так звані «хибні друзі перекладача». У цих випадках слова в українській і англійській мовах набули різного, інколи навіть прямо протилежного значення.

Метою цього дослідження є аналітико-синтетичне осмислення та виявлення особливостей передачі англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі.

Щоб досягти поставленої мети, слід виконати такі **завдання**:

- описати ознаки англомовних текстів з медицини;
- визначити поняття об'єкту сучасних лінгвістичних досліджень;

- виявити основні ознаки англомовної медичної лексики в українському перекладі;
- проаналізувати структурно-семантичні особливості лексики в англомовних текстах з медицини;
- дослідити функційні та перекладацькі властивості лексики в англомовних текстах з медицини.

Об'єкт дослідження – наукові статті англомовних авторів, а саме на основі журналу The ВJM.

Предмет дослідження – особливості передачі англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі.

Мета і завдання роботи зумовили вибір конкретних **методів дослідження**. Для розв'язання завдань використовувались такі методи та прийоми: індуктивний, який визначає напрямок пошуку від накопичення мовного матеріалу до його систематизації; метод безперервної вибірки лексики з лексикографічних джерел та фрагментів медичних текстів англійської мови, що її містять; логіко-семантичний аналіз із подальшим теоретичним узагальненням отриманих результатів застосовується з метою виявлення семантичних та прагматично-функціональних характеристик лексики; метод перекладацьких трансформацій. Методи аналізу визначень компонентів та декількох етапів частково застосовані для визначення типів лексики англійської мови.

Наукова новизна. Робота становить самостійне комплексне дослідження особливостей передачі англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі на матеріалі наукових статей журналу The ВJM.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування цих результатів для наповнення відповідних розділів комунікативної лінгвістики, стилістики, лексикографії, лексикології, історії мов, теорії та практики перекладу, а також для складання підручників, методичних розробок або спецкурсів письма.

Структура роботи. Логіка дослідження зумовила таку структуру роботи: вступ, де зазначено актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукову новизну та практичне значення; перший розділ, який складається із трьох підрозділів; другий розділ, який налічує три підрозділи та третій розділ, який складається із трьох частин; висновків, списку використаних джерел і додатків. Так, перший розділ присвячено теоретично-методологічному дослідженню англійської лексики у галузі медицини в українському перекладі. У другому розділі розглядаємо особливості англомовних термінів у галузі медицини в українському перекладі (на матеріалі наукових статей журналу «The ВJM»). У третьому розділі зосереджуємося на властивостях англійської лексики в медичних статтях журналу «The ВJM» (функційних та перекладацьких). Список використаних джерел налічує 83 позиції. Загальний обсяг роботи – 101 сторінка.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Стилiстичнi ознаки англiомовних текстiв з медицини

Науковий стиль – це один із функціональних стилів, якому притаманне надання нової інформації за допомогою строгої, логічної та організованої форми. Цей стиль спочатку визначається як організація мовного матеріалу, що служить насамперед для зв'язного і систематичного викладу наукових питань; точної передачі результатів спостереження, експериментування та аналізу; розкриття загальних моделей, управління життям природи і суспільства; доказ правильності (або хибності) певної теорії, концепції тощо [20].

Думка про те, що науковий стиль характеризується насамперед відображенням розумової діяльності людини, а всі його жанри служать лише для опису об'єкта наукового дослідження, представлена у багатьох роботах [3] і ін.

Сферою суспільної діяльності, в якій діє науковий стиль, є наука. Метою функціонування наукового стилю є передача наукової інформації. Науковий стиль відноситься до книжних стилів, оскільки в більшості випадків науковий стиль здійснюється в письмовій формі. З розвитком масових комунікацій, зі зростанням ролі науки в житті суспільства і зростанням різноманітних видів наукових контактів (конгресів, конференцій, симпозіумів) зростає і роль усної форми наукової мови [20].

Виразником наукового стилю є текст. У сучасній лінгвістиці більшість учених (Ф. Бацевич, О. Селіванова та інші) вважають текст середньою ланкою акту мовленнєвої комунікації, яка взаємодіє з суб'єктами текстової комунікації і тому обов'язково має суб'єктивно-особистісні маркери. Серед основних характеристик тексту з методологічної точки зору можна виділити: текст є

комунікативною одиницею, оскільки відображає певну прагматичну установку особи, яка його створює, може бути відтворений у різних умовах, має цілісність і завершеність змісту; текст є соціально зумовленим або детермінованим: одне й те саме комунікативне завдання реалізується однією і тією ж особою по-різному залежно від ситуації спілкування [16].

Сьогодні ми спостерігаємо розширення зв'язків між лінгвістикою та суміжними та неспорідненими науками, що сприяє появі нових напрямів досліджень. Ознакою такої інтеграції є лінгвістика медичної сфери, яка має прикладний характер, оскільки формування й опис структурно-семантичних і лінгвостилістичних особливостей медичного тексту безпосередньо пов'язані з удосконаленням теорії мови, перекладом літератури на іноземну мову, професійною підготовкою лікарів іноземними мовами. Медичний текст – це спеціалізоване медичне видання або приватний текст, зміст якого безпосередньо пов'язаний з проблемами здоров'я людини. Особливістю медичних наукових текстів є їхня спрямованість на вузьке коло спеціалістів медичної галузі [8].

При визначенні стилістичної відповідності тексту враховуються позамовні та реальні показники. Велике значення мають сфера спілкування (комерційна, спеціальна, політико-ідеологічна, естетична), функція тексту в цілому (повідомлення, вплив), мета тексту (інформувати, орієнтувати, формувати). Зміст медичного тексту пояснюється мовою дискретної лінійної природи, яка не перебуває в однозначній взаємній відповідності семантичним явищам, оскільки семантика тексту представлена комплексом складної інформації. Цей семантичний комплекс виникає залежно від задуму автора, його цілей та умов спілкування. Як відомо, конкретне контекстне значення медичного тексту не обмежується сумою елементів, що входять до його складу. Вона набуває додаткового значення, коли трансформується у зміст думки, що виникає внаслідок читання й розуміння тексту його реципієнтами [43].

Мовні ознаки – це якісна та кількісна ознака функціонального стилю на основі його загальної характеристики. Основними мовними особливостями медичного стилю є:

- сувора нормалізація (дотримання норм письмової мови);
- широке використання абстрактної лексики;
- безособовість;
- монологічність викладу, яка визначається змістом;
- комплектність і комплектність заявки;
- застосування лаконічних, але дуже інформативних атрибутивних іменникових словосполучень;
- використання умовних знаків і символів;
- первинність письмової мови;
- відсутність підтексту тощо [3].

Змістом медичного тексту є вербалізовані знання, серед невербальних факторів, що впливають на характер процесу текстотворення та смислової структуру тексту, є компоненти науково-пізнавальної діяльності, які узагальнюються в понятті епістемічна ситуація. Епістемічна ситуація розглядається як сукупність взаємопов'язаних ознак пізнавальної діяльності в єдності її онтологічного, методологічного, аксіологічного, рефлексивного та комунікативно-прагматичного компонентів, які здійснюють закономірний вплив на формування медичного тексту та визначають його стилістичну специфіку [45].

Науковий стиль медичних текстів лише частково потребує спеціальних, стилістично маркованих засобів, насамперед цей стиль визначається явищами, загальними для письмової мови, але цілеспрямовано організованими, функціонуючими інакше, ніж в розмовній, соціально-політичній і тим більше в художній сферах мовлення [34].

Мовні особливості функціональних стилів, зумовлені позамовними чинниками, класифікуються за їх функціонально-змістовною природою:

- мовні знаки, що безпосередньо залежать від змісту;
- мовні особливості, які залежать від функціонально-семантичного типу мовлення, тобто опосередковано залежать і від змісту;
- мовні особливості, що залежать від письмового характеру мовлення;
- мовні особливості, викликані реалізацією прагнення до оптимальних для даного стилю мовленнєвих характеристик [34].

Аналіз медичного тексту пов'язаний з особливостями наукового пізнання, сукупністю невербальних і лінгвістичних факторів, що визначають процес пізнання істини. Оскільки медичний текст розглядається як засіб зберігання, передачі та збагачення спеціальних знань, це визначає не лише специфіку його змісту та особливості його логічного структурування, а й його співвіднесеність із науковим світоглядом, психічними структурами зберігання знань, певний тип вербалізації таких структур мовними засобами [28].

Трактування медичного тексту як організації підпорядкованого авторському задуму багатовимірного й ієрархічно змістовного утворення, детермінованого комплексом екстралінгвістичних факторів, відображає типовий зміст певної сфери спілкування та діяльності, що формує стилістичну специфіку цього тип текстів і об'єктивується у відношеннях одиниць тексту, типових підсистем тексту, архітектури, композиції та інших компонентів поверхневої форми тексту, слід враховувати, що опис семантичної структури тексту можливий лише за умови, якщо позамовні чинники, які є зовнішніми щодо створення тексту, розуміються як внутрішні, які змінилися під час взаємодії з науковими знаннями з конкретним змістом, що повідомляється [43].

Важливу роль відіграють компоненти науково-пізнавальної діяльності, які узагальнюються в понятті епістемічної ситуації. Врахування не лише мовних, а й позамовних чинників уможлиблює головний принцип організації мовлення медичного тексту з боку функціонально-семантичного типу мовлення, оскільки позамовна основа зумовлює формування наукового тексту і є відображеною в його смисловій структурі.

Досліджуючи медичні тексти, кожен уявляє собі різні тексти через велику кількість жанрів, які можна розділити на чотири великі групи:

1. Наукові медичні тексти. В даному випадку одержувачами є спеціалісти, практикуючі лікарі, студенти медичних факультетів. Особливістю наукових медичних текстів є їх підвищена складність, тому людині без спеціальної медичної підготовки практично неможливо зрозуміти, про що йдеться. Ці тексти призначені для обміну інформацією між фахівцями. До наукових медичних текстів належать: наукові статті, монографії, мемуари, доповіді, посібники, довідкові праці. Слід зазначити, що оскільки метою наукового медичного тексту є обмін інформацією між фахівцями, то однією з його головних особливостей можна назвати складний словниковий запас і високу концентрацію термінів.

2. Науково-популярні медичні тексти розраховані на вимогливих реципієнтів; у країнах з науковими медичними текстами вони написані більш простою мовою, з вивчення термінів. Якщо метою вивчення медичних текстів є пошук інформації між фахівцями, то метою є зацікавити пацієнтів популярними ненауковими текстами. Ці тексти включають новинні статті, медичні веб-сайти, інформаційні бюлетені та інтерв'ю з лікарями.

3. Промислові медичні тексти. До цього жанру відносяться такі тексти, як медичні карти, довідки, документація медичних установ.

4. Фармацевтичні тексти. У повсякденному житті ми найчастіше зустрічаємося з набором фармацевтичних текстів, найчастіше через листівки до ліків. Вони містять не тільки медичну термінологію, а й хімічну та ботанічну термінологію. До цієї групи належать: інструкції до лікарських засобів, промислова та фармацевтична документація [28].

На думку І. Козориза та А. Куцака, лікарська інструкція – це самостійний вид тексту з певним способом подання інформації, за допомогою якого даються чіткі розпорядження щодо виконання певних дій. Зазвичай довідник

складається з пунктів (склад препарату, форма випуску, показання, протипоказання), порядок і кількість яких може змінюватися [34].

Медичні тексти в більшості своїх різновидів характеризуються консервативністю у виборі мовних засобів вираження. На цьому факті наголошують дослідники мови наукового стилю [11].

Відповідно до головного завдання функціонального стилю, тобто передачі наукової інформації, визначаються його універсальні основні ознаки. По-перше, автори відзначають дедалі більшу універсалізацію та одноманітність проявів наукового стилю в різних мовних суспільствах [3].

Розвиток природничо-наукової думки, що супроводжується процесом диференціації окремих галузей науки, призводить до все більшої гармонізації мови. Ця характеристика наукового стилю зумовлює виготовлення штампів і шаблонів.

Набір мовних засобів, що використовуються у наукових та медичних текстах, спрямований на те, щоб тексти відповідали основним цільовим вимогам.

До наукової стилістики медичного тексту висуваються такі універсальні вимоги: інформативність, логічність і ясність викладу є немовними ознаками наукового стилю, які об'єднують у систему всі мовні засоби, що складають цей функціональний стиль [34].

Вибір ключових стилістичних особливостей або ключових функціональних особливостей пов'язаний з нелінгвістичними причинами.

Їх наявність визначає відповідність функціонального завдання цього стилю. Тому основні функціональні характеристики стилю є універсальними, вони характерні для всіх мов, що відрізняють цей функціональний стиль.

Така ознака наукового медичного тексту, як логічність викладу, пов'язана насамперед з особливостями синтаксису наукового стилю. Типові прийоми організації висловлювання в медичному тексті розробляються щодо вираження аргументації наукової думки з чіткою мотивацією переходу по її ланках [14].

Аргументація викладу наукового стилю проявляється в синтаксичному порядку.

Ретельний добір лексики сприяє чіткості та ясності викладу. Використовуються такі лексичні одиниці, за допомогою яких можна однозначно передати необхідну наукову інформацію. Варіативність лексики наукових медичних текстів досить обмежена.

Для медичних текстів характерне прагнення до стандарту. Тексти можуть бути інформативними лише за умови правильного підбору лексики. Загальнонаукові слова, такі як процес, аналіз, параметр, аспект тощо, відіграють важливу роль у створенні медичних текстів.

Медичні наукові тексти характеризуються не лише певними лексичними одиницями, а й їхньою сполучністю. Типові речення переносяться з тексту в текст, створюючи кліше мовних засобів, полегшуючи сприйняття наукової інформації та сприяючи чіткості її викладу [34].

Таким чином, відповідно до основних вимог (логічність, точність, об'єктивність), що пред'являються до стилістики медичного тексту, в ньому виявляються універсальні стилістичні риси, такі як вибір лексики, фонетична концепція мови, морфологічні форми, відмінювання слів, синтаксична структура і т.д.

Для лексики медичного тексту характерне використання загального, нейтрального та термінологічного пластів; переважання абстрактних іменників над конкретними іменниками; вживання багатозначних слів з одним або двома значеннями; збільшити частку інтернаціоналізмів у термінології; відносна однорідність, замкнутий словниковий запас; недовживання слів з розмовним та розмовно-розмовним забарвленням.

У галузі морфології медичних текстів також виявляються її загальні екстралінгвістичні характеристики – точність, абстракція, узагальнення.

Таким чином, медичні тексти містять конкретні знання, пов'язані зі здоров'ям. Вони поєднують у собі велику кількість жанрів: виписку з медичної

картки, довідку від лікаря, наукову статтю, інструкцію до ліків та інші види текстів, що містять велику кількість термінів.

Основною характеристикою медичної літератури як компонента наукового тексту є використання спеціальної термінології та неологізмів.

1.2. Основні ознаки, які властиві неологізмам англійської мови

Аналіз нових слів показав, що, як і очікувалося, більшу частину нової лексики складають іменники, оскільки розширення словникового запасу відбувається насамперед за рахунок назв предметів і явищ, які наповнюють простір.

Вивчення нових слів дозволило виявити певні тенденції, що характеризують розширення лінгвокультурного простору англійської мови в цей період.

Ці найменування можуть базуватися на типі діяльності, характерному для одиниць:

- *staff-doctor (in Britain, grade of hospital doctor between senior house officer and consultant)* - ступінь лікаря у лікарні); *style-counselor (an arbiter of adviser on what is currently fashionable)* – радник / порадник / консультант (пряма номінація);

- індивідуалізація особистості на основі внутрішніх властивостей: *scuzzyball (American slang, an unpleasant or disgusting person)*, *shakers (influential people, spunk) (Australian informal, a devastatingly handsome young man)*. Серед одиниць, які називають людину за її внутрішніми властивостями, чітко представлений асоціативно-подібний компонент. (пор. *scuzzy – unpleasant and dirty; shake – to get rid of; spunk – courage, spirit*). Також ім'я може свідчити про вплив, наданий на цю особу: *shutout (American, a person who is excluded or prevented from succeeding)*.

Соматична лексика відіграє важливу роль і за номінації людини. До прикладу, образ змії (*snake*) підкреслює рухи тіла. Зафіксоване словником

словосполучення "*snake hips*" (*attractively slim hips*) свідчить про можливість появи нових слів в царинах, що досить повно лінгвістично зазначають назви частин тіла людини (медицина, біологія).

Ми спостерігаємо додавання нових термінів у медичну сферу *skin tag* (*small non-malignant epidermal excrescence*), *SIDS* (*sudden infant death syndrome*), *suicide gene* (*gene possessed by certain bacteria which terminates their life*). Можемо виділити: *SIDS* утворено за аналогією з *AIDS* – набутим імунodefіцитним синдромом. Така ж тенденція у наступних прикладах: *therapy* – *polar therapy*, *psychotherapy*.

Таким чином, суспільний, науково-технічний прогрес став причиною появи нових відкриттів у галузі науки і техніки. В результаті в англійській самі по собі з'явилися нові слова та терміни. В галузі медицини з'являється безліч неологізмів у зв'язку з появою нових методів лікування, ліків, медичної техніки через бурхливий прогрес науки і техніки.

Атрибутивні поєднання є в більшості неологізмів медичної сфери *autism spectrum disorders* 'розлади аутичного спектру', *eating disorder* 'розлад харчової поведінки', *Zika virus* 'вірус Зіка', – а також аббревіатури, наприклад, *ADHD* 'синдром дефіциту уваги та гіперактивності', *MERS* 'близькосхідний респіраторний синдром'. Позначення медичних маніпуляцій і методик демонструють схожу тенденцію: *female genital mutilation (FGM)* 'жіноче обрізання', *edible vaccine* 'їстівна вакцина'.

Терміни, утворені за допомогою словотвірних афіксів, залишаються у меншості; серед них варто відзначити ряд *genomics* 'геноміка', *proteomics* 'протеоміка' тощо. Серед неологізмів, пов'язаних зі здоровим способом життя та соціальними аспектами медицини, також відзначені атрибутивні словосполучення: *fitness tracker* 'фітнес-браслет', *nose job* розм. 'ринопластика', *legal highs* 'легальні наркотики'. Однак у цій групі також зустрічаються одиниці, утворені за допомогою широкого спектру словотворчих моделей: наприклад, *superfood* 'продукт, який вважається особливо корисним', *superbug*

'полірезистентний мікроорганізм' – префіксація, *vape* 'користуватися електронною сигаретою' – усічення, *body-shaming* 'образ за ознакою непривабливої фігури', *flatliner* 'важкий наркотик' – словоскладання. Варто зазначити, що у низці слів є індивідуальні особливості, наприклад, такі неологізми, як *flatliner* і *nose job*, містять метафоричне перенесення, у той час як *superfood*, *superbug* і *vape* і такі інші виявляють ознаки рекламної лексики: стислість, підкреслену внутрішню форму, мовну гру [41].

Таким чином, неологічні терміни, що використовуються в спеціалізованому медичному співтоваристві, базуються на моделях термінологічного утворення, розроблених у мові, що забезпечує їх розпізнавання та прозорість. Навпаки, поняття, які використовуються в спілкуванні з широким загалом, більше відхиляються від звичних шаблонів для досягнення легкості розуміння або посилення емоційного забарвлення.

Внаслідок цього неологізми в різних сферах професійної медичної комунікації займають різне місце в мовній системі. Стабільні моделі термінотворення створюють передумови для легшої інтеграції термінів у систему. З іншого боку, лексика, яка не є термінологічною, представляє більш різноманітну картину, часто «ламаючи» усталені шаблони в терміносистемі мови. Таким чином, в лексикології англійської мови активно розвивається і збагачується словниковий запас шляхом утворення нових слів. У сучасній англійській мові є важливі словотвори та основні продуктивні словотвори: приєднання, трансформація, словотвір, скорочення. Неологізми, безсумнівно, вважаються важливою ознакою мови, яка сприяє її розвитку і сприяє її унікальності.

1.3. Специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англомовній медичній термінології

Специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англомовній медичній термінології дотепер не одержали глибокого висвітлення в сучасній лінгвістичній літературі. Але ця частина мови є невід'ємним компонентом забезпечення повноцінного функціонування наукової медичної термінології.

Розкриття когнітивної специфіки породження термінів, таким чином, виступає важливою логічною ланкою, здатною замкнути ланцюжок комплексного аналізу термінів і термінологічних систем, з'єднавши воедино структурно-семантичний підхід до вивчення мови та мовлення з когнітивно-ономасіологічним.

Кореневі дієслова германського походження в запропонованій роботі розглядаються як дієслова, що не мотивовані іншими основами (наприклад, іменників, прикметників), складаються тільки з кореня та належать до групи германських мов [71, 76].

Можна зробити узагальнення у наступних положеннях:

1. Сучасна англомовна медична термінологія є системою медичних термінів мовних знаків у спеціальній функції носія інформації про систему наукових знань і практичних заходів, поєднаних метою діагностики, лікування і попередження хвороб, збереження і зміцнення здоров'я та працездатності людини, подовження життя.

2. Формування англомовної медичної терміносистеми відбувається як за рахунок відбору термінів з інтернаціонального фонду, так і за допомогою одиниць германського походження, включаючи кореневі дієслова, які здатні набувати термінологічних значень та брати участь у процесі творення медичних термінів різних тактів деривації.

3. Когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна має інтеграційний характер і складається з таких етапів: мотиваційного

(апперцепції), значення-твірного (інтеріорації і внутрішнього програмування), вербального (селекції, парадигматизації, синтагматизації). На довербальних етапах специфіка породження медичного терміна визначається вихідною позицією продуцента, пов'язаною з вибором об'єкту номінації.

На вербальному етапі ономасіологічний процес підпорядковується обмеженням, що накладаються з боку наукової галузі.

4. Медичному терміну сучасної англійської мови властивий ряд функцій, серед яких провідну роль відіграє номінативна функція та співвідносні з нею: когнітивна функція здатність представити реальну дійсність семіологізованим ланцюжком звуків; епістемічна відображення дійсності та збереження знань; евристична відкриття нового знання, комунікативна передача спеціалізованої інформації. За допомогою реалізації зазначених функцій термінологія бере активну участь у формуванні колективної мовної картини світу.

5. У медичній терміносистемі спостерігається тенденція до зменшення ролі запозичених словотворчих компонентів при утворенні похідних основ медичних термінів. Лише похідні основи складних іменників і прикметників, суфіксальних прикметників I такту деривації, префіксальних, складних іменників і складних прикметників II такту деривації демонструють кількісну перевагу використання словотворчих компонентів іншомовного походження. Твірні основи кореневих дієслів германського походження та співвідносні з ними похідні основи медичних термінів, що виконують функції твірних основ при подальшому термінотворенні, найчастіше проявляють низьку словотворчу активність і продуктивність. Максимальна довжина утворення похідних основ медичних термінів складає три дериваційні такти.

6. Серед похідних основ медичних термінів, котрі аналізуються, більше половини складають іменники, що свідчить про характерну для медичної термінології тенденцію до номіналізації. Однак медичні терміни можуть бути представлені усіма повнозначними частинами мови, оскільки будь-яка сучасна терміносистема повинна відповідати не тільки вимогам номінації специфічних

об'єктів і понять, а й забезпечувати можливість вираження усього розмаїття взаєностосунків і зв'язків між ними, навколишньою дійсністю та мовним соціумом.

7. Вивчення семантичних характеристик медичних термінів дозволяє визначити ступінь значущості номінативних сфер для потреби функціонування медичної термінології. До найбільш поширених лексико-семантичних груп належать: терміни-іменники, що позначають найменування фізіологічного процесу або стану, найменування фізичного процесу або стану, найменування медичної процедури, найменування медичного приладу або пристрою; терміни-дієслова, що позначають дії медичної процедури, фізіологічного процесу або стану; терміни-прикметники, що позначають якість, властивість, ознаку медичного процесу або стану.

8. Між похідними основами медичних термінів, що утворені від твірних основ кореневих правильних і неправильних дієслів германського походження, немає принципів відмінностей як у плані структури, так і в плані змісту.

Теоретичне значення вивчення структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей медичних термінів сучасної англійської мови, здійсненого у напрямі від твірних основ кореневих дієслів германського походження до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ, полягає у тому, що воно є внеском до сучасної теорії терміна. Розробка когнітивно-ономасіологічної моделі породження медичного терміна сприяє подальшому розвитку досліджень у галузі породження мовлення, ономасіології та когнітивної лінгвістики.

Висновки до розділу 1

У статтях медичний текст визначається як спеціалізоване медичне видання або приватний текст, зміст якого безпосередньо пов'язаний із здоров'ям людини. Специфіка наукових медичних текстів полягає у їхньому призначенні для вузького кола фахівців у галузі медицини. Основною лексичною детермінантою наукового медичного тексту є термін. У широкому значенні ми розуміємо цей термін як слово або вираз спеціальної мови, що виражає поняття сфери професійної діяльності людини, яке входить до системи подібних понять і потребує визначення. Щоб термін входив у певну термінологічну систему, він повинен мати наступні характеристики: регулярність; наявність спеціального визначення; точність та багатозначність лексичної одиниці; відсутність експресії; стилістична неоднозначність; об'єктивність. Вивчення термінів стало як ніколи актуальним у зв'язку з розвитком різних галузей знань. Це дослідження ускладнюється природою та функціями термінологічних одиниць.

Саме у науковій сфері мови терміни виконують свої основні функції:

- номінативну – класові назви спеціальних об'єктів або їх характеристик;
- сигніфікативну – позначення загального поняття, що входить в систему приватних понять у сфері знань;
- комунікативну – передача конкретних знань у часі та просторі тощо.

До функцій термінів входить пряме позначення нових понять, накопичення та передача спеціальних знань.

Звідси стає зрозумілим, що однозначність – це одна з головних і найважливіших вимог. Наявність лише одного значення терміна значно полегшує розуміння між фахівцями у цій галузі. Без термінів неможливе існування та функціонування наукового тексту, вони становлять основну специфіку мови науки. Оскільки науковий текст призначений для

професійного читача, він характеризується специфікою тематики, що висвітлюється, ясністю, нормативністю мовних засобів і наявністю термінів.

Встановлено, що жодна мова не стоїть на місці, а сприяє постійній динаміці та змінам. Лексика мови, що зазнала найбільших змін, чуйніше реагує на будь-які нововведення в усіх сферах життя. Нові терміни не є постійними словами, тому що велика кількість новоутворів перестають існувати і можуть не бути популярними серед мовців через короткий проміжок часу. Науковці вважають, що такі терміни допомагають поповнити словниковий запас мови найкраще. Їх вживання спочатку з'являється у вузькому колі осіб, як тільки вони набувають виразності, поширюються і вже вживаються в широких масах. Через деякий час нові слова вживаються або перестають використовуватися. Коли доходить до типології нових робіт, кожен лінгвіст по-своєму класифікує утворення нових слів і дотримується свого погляду. Справді, ці методи мають різне значення, залежно від періодів. Лексика англійської розвивається, доповнюється і збагачується. Нові слова утворюються в основному шляхом додавання, перетворення, з'єднання та скорочення. Режими створення роблять мову більш особливою та унікальною. Поява нових медичних термінів викликає необхідність реструктуризації та модифікації мови для правильного закріплення та відтворення нових понять. Такі терміни не завжди створюються відповідно до потреб суспільства, часто є результатом нових асоціацій. Людина може створювати слова, змінюючи їх чи створюючи новий лексичний елемент.

Останнім часом у медичній літературі часто вживається велика кількість скорочень і аббревіатур, що є безпосереднім результатом сучасного розвитку інформаційних технологій. Щорічно лексика англійської мови в медичній сфері активно збагачується новими аббревіатурами: акронімами й літерними скороченнями. Тому знання й досконале тлумачення сучасних англійських аббревіатур є невід'ємною частиною професіоналізму фахівця з будь-якої країни.

Для створення нових термінів також використовується таке явище як еліпсис – вилучення одного з компонентів словосполучення. Компонент, який залишився, не зазнає змін у своїй структурі, а лише узагальнює значення всього словосполучення.

Наукові медичні тексти часто містять метафори – слова чи словосполучення, ужиті в переносному значенні для позначення якогось поняття в медичній термінології за подібністю певних ознак. Під час перекладу англомовних статей фахівець стикається з відсутністю відповідних реалій життя в нашому середовищі, із відмінністю світосприйняття україномовним реципієнтом чужомовних метафор.

Для покращення професійного спілкування сучасному фахівцю в галузі медицини необхідно вивчати медичну термінологію й варіанти її перекладу.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ THE VJM)

2.1. Класифікація англомовних медичних термінів

Для вірного перекладу, збереженню і подальшому вживанню термінів в українській медичній літературі потрібна правильна інтерпретація специфіки вживання їх англомовних аналогів, розуміння їх головних видів, структурних тонкощів, а також їх морфологічних складників.

На матеріалі наукових статей журналу The VJM вдалося проаналізувати великий масив сучасної інформації і виявити яскраві приклади класифікації медичних термінів. Отже, можна виділити основні теми вищеописаних статей:

- наукові статті у різних сферах медицини і фармацевтики (клінічні та доклінічні дослідження, протоколи, інформовані згоди та картки пацієнтів, дослідження з біоеквівалентності, синопсиси, рецензії за результатами клінічних досліджень, наукові статті та огляди у галузі медицини та фармакології);

- клінічні випробування препаратів (Quality Control Methods (QCM) – методи контролю якості МКЯ, сертифікати якості (аналізу), листи та роз'яснення Держлікслужби, сертифікати відповідності лікарських засобів вимогам GMP та інше);

- посилання на реєстраційні документи медичних препаратів, обладнання та іншої продукції;

- інформація про ліцензії на фармацевтичну продукцію (реєстраційні досьє на фармацевтичні препарати, базові специфікації CCDS, результати перевірок виробничих дільниць, сертифікати CPP, сертифікати GMP, ML-ліцензії та реєстраційні посвідчення, дозволи та інші документи щодо фармаконагляду);

- згадування сертифікатів якості медичної продукції (звіти та повідомлення з безпеки, CCSI – специфікації з безпеки медичних продуктів та лікарських засобів, періодично оновлювані звіти з безпеки PSUR, PBRER, план управління ризиками – RMP, паспорти безпеки MSDS та інше);

- посилання на інструкції до медичного обладнання або лікарських засобів (короткі характеристики лікарських засобів SPC, SmPC, PIL інструкції про медичне застосування лікарських засобів, листки-вкладки для споживачів, інформацію щодо маркування – labelling text та інше);

- посилання на анонімні історії хвороб (виписки з історії хвороби, епікризи, довідки від лікаря, медичні висновки, результати аналізів та інших досліджень (КТ, МРТ, гістологій і біопсій) зокрема для лікування за кордоном;

- перелік медичних висновків.

Матеріалом для дослідження стали терміни, які були частиною вищеописаних наукових статей журналу The BMJ. Вони були виокремлені завдяки методу суцільної вибірки. Враховуючи те, що багато статей посилаються на універсальні англійські словники, під час дослідження вдалося зібрати багато інформації і з них також. До останніх можна віднести Oxford English Dictionary, Collins Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, Longman English Dictionary [76].

В результаті аналізу наукових статей складений додаток до даної магістерської роботи (Додаток 1), куди винесені найчастіше вживані медичні терміни. До них відносились як сталі і давно вживані, так і маловідомі оказіоналізми. Складність їх відбору була пов'язана з великим проміжком часу, на протязі якого видається журнал, адже BMJ публікується близько 180 років. Часовими рамками вирішено обмежити останні 10 років його видавництва.

Хоч переважний масив інформації стосується медичних термінів без пояснення їх історії виникнення, зрозуміло, що поширеною їх ланкою стали багато видів неологізмів. Вони виникли в останнє десятиріччя завдяки різним

моделям словотворення, які будуть розібрані в наступному підрозділі даної роботи. Хоч ВМІ дотримується вказівок щодо редакційної незалежності, розроблених Всесвітньою асоціацією медичних редакторів, і кодексу належної практики публікацій, розробленого Комітетом з етики публікацій, рекомендацій Міжнародного комітету редакторів медичних журналів, а також контрольних списків і порад щодо належного звітування про дослідження мережі ЕКВАТОР, проте в деяких випадках можна спостерігати за певним термінологічним спамом, тому що деяким термінам присвоюється декілька вторинних назв з різними основами словотворення, але схожим змістом (морфологічні дублікати).

Такі терміни, як «*elbow bump*», «*boomer remover*», «*blue Skype thinking*», «*turbo relationship*», «*airgasm*» виявилися семантичними неологізмами і утворилися шляхом реінтерпретації, або стали фактично повними неологізмами. Вони утворилися методами формування основи, омофонією, усіченням або злиттям різних типів компонентів, словотворенням і ератизацією, телескопіюванням.

Але під час нашого дослідження вищеописані неологізми зайняли лиш деяку частину англомовної медичної термінології, віддавши пріоритет сталим давно вживаним термінам.

2.1.1. Структурна класифікація медичних термінів

За структурою терміни можна розділити на прості, похідні, складені, складні, складнопохідні, словосполучення [48].

До простих термінів відносяться деякі іменники, які є назвами окремих понять (*виразка – ulcus*).

Складені терміни утворились завдяки поєднанню декількох компонентів, причому ці компоненти можуть бути пов'язаними, непов'язаними чи взагалі абсолютно різнонаправленими, але одночасними

(дифузна емфізема легень – *emphysema pulmonum diffusum*, печінкова дисперсія – *dyspersia hepatica*, гіперкінезія серця – *hyperkinesia cordis*).

Складні терміни виникли шляхом поєднання декількох, доприкладу, давньогрецьких чи латинських похідних (отоларингологія – *otorhinolaryngologia*) [48].

За методом моделей словотворення – на семантичні, коли з'являється нове значення для вже відомого слова (*фотомедицина* – *photomedicine*, *технодент* – *technodent*), і лексичні, що виникли по продуктивним моделям (*петля* – *loop*, *растрове зображення* – *bitmap*, *схема* – *circuit*, *транзистори* – *transistors*).

Якщо класифікувати терміни за призначенням, то можна виділити таку групу, як номінативні, що мають беззабарвлений відтінок (*гіпертермія* – *hyperthermia*, *ортокератологія* – *orthokeratology*).

Враховуючи умови творення, терміни можна розділити на анонімні, які утворились випадково, без зазначення автора, та авторські або okazіоналізми. Останні можуть використовуватись науковцями в деяких контекстах, бо їх сутність має суперечність з законами словотворення. Без контексту вони можуть бути абсолютно незрозумілими. Майбутнє може дати їм шанс стати новими термінами, тобто лексикалізуватись. Та це необов'язково. Вони часто припиняють своє існування і не стають загальноживаними, так і не потрапивши до словників.

Також можна привести варіант класифікації по статусу новизни. До абсолютно нових термінів належать ті, яких до цього не було в мові, а створили їх за допомогою особливого звукового об'єднання (QWERTY, їх процент в галузі замалій). До відносно нових – застарілі медичні терміни, але в сучасності вживані в іншому значенні (*ультразвукова терапія* – *ultrasoundtherapy*, *система моніторингу пацієнтів* – *patient monitoring system*).

Якщо ж класифікувати неологізми, то їх можна розділити на три групи:

1. Перша група, що стосується нещодавно утворених термінів, виникла шляхом переосмислення раніше існуючого терміну (семантична інновація). Цей новий термін дає нову реальність подібному, дуже схожому слову, виділяючи семантичну ознаку. Прикладом є слово «імплантація», або *вживлення якоїсь тканини чи органу (implantation)*, яке стало похідним від «трансплантації», тобто *їх пересадки*.

2. Наступні виникли через трансномінацію та перейменування. Це пов'язане з утворенням нових синонімів до вже існуючих слів, тобто не дивлячись на несхожість термінів, їх значення буде однаковим (*космецевтика – cosmeceuticals, лазерна ліпосакція – laser liposuction*).

3. Класичні неологізми, які є новітніми за формою і значенням (*кріоніка – cryonics, теледіагностика – telediagnosing*), виникли задля надання нової назви явищам і процесам, що вперше з'явилися. Основною їх сутністю є відповідність таким критеріям, як простота, функціональність, зрозумілість лексеми, емоційна нейтральність. Ось чому номінації та трансномінації можна знайти в медичних текстах дуже рідко. А от реінтерпретації трапляються часто.

2.1.2. Семантична класифікація медичних термінів

Семантична класифікація ґрунтується на лексико-семантичному методі термінотворення. Цей метод займає провідну роль в медичній системі, так як пропонує логічне перетворення вже існуючих слів завдяки їх переосмисленню, метафоризації та метонімізації (*жовта хвороба або жовтий колір будь-якої етіології – yellow disease; чорний або геморагічний кір – Black Measles; рожеве око або гострий заразний кон'юнктивіт – pinkeye conjunctivitis; золота година або короткий проміжок часу, в який для порятунку хворого необхідно надати медичну допомогу – golden hour*) [13].

Оскільки в інших галузях, таких як математика, біологія, фізика, економіка, існує безліч термінів, а медичний науковець хоче зробити з них запозичення, відобразивши термін під іншим кутом, то йому не обов'язково витрачати багато часу на створення чогось нового. Він просто може використати призму омонімічних значень, щоб створити самостійну лексичну одиницю, перейшовши до зовсім другого синонімічного ряду, змінивши значення першоджерела. Цю формулу зазвичай використовують і для безлічі наступних перетворень, тому що є збереження їх семантичного зв'язку, виникає тенденція наступних перетворень. Особливо часто в медицині з'являються запозичення з технічної, хімічної, фізичної галузей. Через створення і удосконалення комп'ютерної техніки і гаджетів в медицині виникли нові явища (*технодент – Technodent, синдром зниження зору внаслідок довготривалої роботи за комп'ютером – Computer vision Syndrome, синдром через надмірне виділення тепла ноутбуком або монітором – Toasted Skin Syndrome*).

Явище збереження і перенесення ознаки з одного предмета на інший називається метафоризацією. Завдяки збільшенню семантичного нашарування, це явище робить підсилення прагматичної сили терміну і охарактеризовує нову дійсність. Також зустрічаються випадки метонімії, яка ідентифікує її предмет.

Як же ж проходить формування термінів за вищевказаним методом? Є два шаблони. Перший – значення початкового слова або їх сукупність наклалися на новий термін, що заставило останній представляти характеристики всієї серії. Другий – радіальний, коли значення передалось від початкового слова до нового терміну, і нічого більшого їх не пов'язало.

Через свою продуктивність в сфері медицини семантичні трансформації дозволили зосередитись на проблемах сучасності завдяки перемішуванню досягнень різних галузей і професій. Але не слід списувати саме досягнення медичних технологій, які стали джерелом формування ряду

нових лексичних одиниць. Отже, в цій галузі створилася своя особиста семантична група, зі своєю систематикою та особливостями.

Перед формуванням класифікації слід виокремити важливу категорію, а саме лексико-семантичне поле. Воно утворилося внаслідок систематизації і об'єднання взаємопов'язаних лексикологічних одиниць, що схожі за змістом і понятійно-тематично-функціональним явищам. Ця категорія, завдяки ієрархічній структурі, ділиться на лексико-семантичні групи, які розгалуджуються на більш дрібні мікросистеми – синонімічні ряди, пари антонімів [8]. Усі складові вищезазначеної системи є взаємопов'язаними. Окремою групою на перетині декількох галузей, як приклад міждомених зв'язків, є багатозначні слова.

До характеристик семантичних полів можна віднести наявність смислових співвідношень між компонентами, взаємозв'язок складових частин, регулярність, відносну автономію полів, відносини семантичних полів усередині всієї лексичної системи. Окремо слід зауважити, що галузь медицини піддалася величезному впливу технічної галузі, що пов'язала групу.

Підсумовуючи інформацію цього підрозділу, формуємо класифікацію, яка вмістила в себе сім лексико-семантичних груп:

1. Перша і найбільш розповсюджена група включила терміни, що стосувались медичних процедур (*апроксимація гістограми розподілу – approximation of the distribution histogram, спектральний аналіз коливань серцевого ритму – spectral analysis of heart rate, екстраполяція – extrapolations*).
2. Цікаво те, що другим за кількістю термінів по розповсюдженню зайняла група термінів, що стосувалась пандемії COVID-19 (локдаун або ізоляція людини після контакту з носієм або хворим COVID-19, коли сталося зараження першого, раніше, до пандемії, означало позначення закриття публічного місця через нестачу бюджету – *lockdown*).

3. До третьої за поширеністю групи увійшли семантичні терміни або переосмислення (*методи спектрального аналізу тахограм – spectral methods for the analysis of the tachogram, розріз-Y – Y-incision, сендвіч метод – sandwich method, дискретна шкала – discrete scale*).
4. Четверта по градації група вмістила терміни, що дають назви різноманітним генетичним, біологічним банкам, тобто медичним сховищам (*банк для зберігання біологічних матеріалів для наукових досліджень з медицини – biobank, банк зберігання клітин людських ебріонів – cell bank, банк зберігання крові пуповини зі стовбуровими клітинами – umbilical cord blood bank*) [9].
5. П'ята група. Це велика кількість медичних термінів, пов'язаних з використанням комп'ютерів у медицині (*застійна серцева недостатність – congestive heart failure*).
6. Шоста група трохи поступається п'ятій по розповсюдженості. До неї увійшли більш виразні експресивні терміни або трансномінації, яким властиві більш емоційні назви (*відмова одягати маску – Face naked, ковідіот – covidiot*).

7. В цьому групу увійшли абсолютно нові по формі, змісту та значенню терміни.

Яким би швидким не був прогрес в медицині, існує процес гальмування безмежної появи нових термінів. Він називається законом економії мовних засобів, тобто вторинна номінація домінує, підриваючи номінативні засоби [3]. Новітні тенденції розвитку медичної термінології роблять акцент на функціональному векторі покращення когнітивної термінології. Спостерігається відхід від структурного та функціонального напрямку класифікаційного розвитку. Ми зможемо бути свідками цих процесів, якщо проаналізуємо всю сукупність лінгвістичних новотворень, всі пізнавальні та процесуальні передумови, всі керівні критерії, що впливали на кожен з періодів вдосконалення. Отримані результати дадуть розуміння сутності розвитку науки та підкажуть вірні шляхи їх гармонійного вдосконалення в майбутньому. Безперервне збагачення і доповнення англomовної медичної термінології можливе завдяки постійному виникненню інновацій в медицині і охороні здоров'я. Якщо дивитися на ці процеси більш детально, то ми приходимо до висновків, що причини прогресу з'являються постійно в великій кількості. Наприклад, незалежно від людської волі, або через політичну підтримку терористичних дій, можуть виникати нові збудники хвороб, що спонукають виникненню нових назв симптомів, синдромів, діагнозів, методів профілактики, лікування. Також винаходи в других галузях науки трансформуються в досягнення медицини. Щоб встигати за цим постійним розвитком науки, перед неологією треба безперервно ставити завдання, а також негайно вирішувати їх. Такі дії актуально направляти в царину систематизації термінології, в сучасну конвенціоналізацію нової лексики, в збільшення багатоступеневих сучасних лінгвістичних досліджень [8].

2.2.1. Головні методи утворення англомовних медичних термінів

До провідних тенденцій розвитку англійської мови можна віднести створення нових англомовних термінів в медицині. Оскільки науковий прогрес неухильно пришвидшується, давно існуючі лексичні одиниці оновлюються і переоцінюються; з'являються нові слова і словосполучення. В медичній літературі виникають назви вперше відкритих явищ, процесів, інструментів тощо: *біоревіталізація – biorevitalization, кріоніка – cryonics, ін'єкційна ліпосакція – injection liposuction, мамопластика – mammoplasty, ботулінотерапія – botulinum therapy.*

Зараз з метою пришвидшення вірного безпомилкового перекладу медичних інновацій виникає необхідність виявлення правил утворення англомовних термінів в медицині.

В мові з'являються нові медичні слова і словосполучення [12] за рахунок відстеження, запозичення, злиття, розширення або звуження, перенесення, скорочення значення. Система медичних термінів з часом стає гігантською. Раніше вживані професійні слова, жаргонізми, сленгізми витісняються новими, потрапляючи на периферію статей, довідників. Окрім нової лексики письмової мови, є велика маса слів, яка раніше існувала, але з часом була забута. Вперше утворені терміни належать до пасивної лексики, але з часом потрапляють в сферу активного мовного вжитку і стають загальноновживаними [6, 59].

Немає значення, чи занесений термін в спеціальні та загальні словники; його вживання як «новий» є умовним. Поки соціум відгукується на нього, як на щось нове, кожен цей термін має якість неологізму.

Отже, які фактори впливають на створення англомовних термінів в системі англійської медичної літератури:

- 1) нові інновації і напрямки в розвитку пластичної та косметичної медицини: *дермабразія – dermatabrasion, блефаропластика – blepharoplasty;*

2) технологічні досягнення та винаходи нових пристроїв, процедур: *ліпоскульптура – liposculpture, золоте армування – gold reinforcement, ліфтинг обличчя методом smas – face lifting by the smas method;*

3) нові соціальні явища: *анорексія – anorexia, ботоскна залежність – botox addiction.*

Відмінністю нових термінів від традиційних є їх часове відношення. В нову медичну термінологію вносяться:

1) слова, що сполучають сучасність однієї словоформи зі значенням старішої форми для отримання нової емоційно виразної форми або трансномінації (*платизмопластика або оперативна підтяжка плоского шийного м'яза – platysmaplasty, ліпофілінг або пластичне хірургічне втручання для збільшення та корекції форми бюста за рахунок власного жиру пацієнта – breast lipofilling*);

2) нові значення раніше існуючих термінів або семантичні неологізми (*триангулярний індекс – triangular index, атипова депресія – atypical depression*) [6, 5];

3) слова, які несуть в собі новітні поняття (*ковідна вакцинація – Covid vaccination, вестерн-блот тест – western blot test*).

Які закономірності можна виділити при формуванні англомовних термінів:

4) загальноновживані терміни, які запозичені з латинської і давньогрецької мов (*асептичний менінгіт – aseptic meningitis, бактеріальний вагіноз – bacterial vaginosis*);

5) утворення нових термінів при поєднанні фрагментів наукової і технічної галузей (*вакуумно-роликаний масаж – vacuum roller massage, ваксинг або депіляція воском – waxing, виномотерапія – wine therapy*);

6) утворення медичних однозначних від технічних багатозначних термінів (*альгометрія – algometry, антиоксиданти – antioxidants*);

- 7) поєднання в медичному словосполученні декількох компонентів (*негатоскоп – X-ray viewing box, космецевтика – cosmeceuticals*);
- 8) завдяки однозначності декількох словосполучень (*плазмоліфтинг – plasmolifting, тургор шкіри – skin turgor*).

2.2.1.1. Утворення англомовних медичних термінів за допомогою зміни префіксів

Медичні терміни можуть бути створені шляхом додавання префіксу «*tele*», який висвітлює продуктивність (*телеконсультація – telemedical consultation, телеметрія – telemetry, телемедицина – telemedicine*) [26].

Для створення медичних термінів можуть бути використані префікси «*de*» (*санація – debriding*), «*deep*» (*глибоке очищення – deep-cleansing, глибокі пілінги – deep-depth peels, глибоко посажені очі – deep set eyes*), «*trans*» (*трансплантація – transplantation, трансепідермальна втрата води – transepidermal water loss*), «*aero*» (*аеротерапія – aerotherapy*), «*anti*» (*антиоксидант – antioxidant, стік-антиперспірант – antiperspirant stick, антиоксидантна сироватка – antioxidant serum*).

2.2.1.2. Утворення англомовних медичних термінів за допомогою складання основ

Найпоширенішими випадками створення медичних термінів складанням основ є «*ultra*» і «*sound*» (*УЗД – ultrasound*) або «*plasma*» і «*therapy*» (*плазмотерапія – plasmatherapy*). Часто між основами ставиться сполучна голосна літера, наприклад, «*o*», «*e*», «*i*» (*блефаропластика – blepharoplasty, брахіопластика – brachioplasty*).

Проте ці сполучні голосні між основами іноді прибираються:

- 1) якщо перша основа закінчується на голосну літеру (*лімфодренаж – lymphodrainage, мезотерапія – mesotherapy*);

2) якщо наступна основа починається з голосної літери (*трансілюмінатор – transilluminator, ліхеніфікація – lichenification*) [30, 36];

3) якщо виникає поєднання декількох голосних літер (*біоенергетика – bioenergetics*).

2.2.1.3. Утворення англомовних медичних термінів за допомогою зміни суфіксів

Найчастіший метод творення термінів – додавання до слів суфіксу «*plasty*» (*пластика вушних раковин – otoplasty, пластика губ – heiloplasty, ринопластика – rhinoplasty*).

Вагома частка медичних термінів створюється шляхом додавання суфіксів «*therapy*» (*термотерапія – thermotherapy, криотерапія – cryotherapy, ароматерапія – aromatherapy*), «*dermal*» (*підшкірний – subdermal, гіподермальний – hypodermal*), «*amine*» (*вітамін – vitamine, меламін – melamine*), «*sorbent*» (*абсорбент – absorbent, суперабсорбент – superabsorbent, неабсорбуюча речовина – nonabsorbent*).

Збільшується масив медичних термінів завдяки суфіксам «*er*» і «*or*», які висвітлюють продуктивність (*комп'ютерний зоровий синдром – computer vision syndrome, епілятор – epilator, підвищена симпатична активність – either increased sympathetic*).

2.2.1.4. Утворення англомовних медичних термінів за допомогою префіксально-суфіксального методу

Терміни, сформовані одночасним поєднанням сталих префіксів і суфіксів, не часті. Це **префіксально-суфіксальний метод** (*зневоднення – dehydration, втрата волосся – defluvium capilorum, гіпертонія – hypertension, інтоксикація – intoxication*).

В англомовній медичній термінології часто зустрічаються слова, що є похідними з греколатинських джерел (*херувізм – cherubism*). Можемо нерідко

стикатися зі складенням декількох термінів (*косметичне втручання – cosmetic intervention*).

2.2.2. Утворення складних англомовних медичних термінів

В сучасному світі однією з найбільш розвинених галузей медицини є естетична медицина та косметологія. Саме в цих галузях виникає безліч нових медичних термінів. Також до провідних ніш розвитку відноситься ланка, пов'язана з вдосконаленням медичного обладнання, особливо автоматичного, роботизованого, поєданого з штучним інтелектом. Більша частина термінів сформована найефективнішим морфологічним методом [16, 14].

Складні медичні терміни є комбінацією декількох компонентів, наприклад, з участю слів «*intensive*» (*інтенсивне імпульсне світло – intensified pulsed light, інтенсивна підводка для очей – intense eyeliner*), «*friendly*» (*зручний для вживання в їжу – eater-friendly, сприятливий для шкіри – skin friendly*), «*free*» (*заморожуюча голка – freezing needle, заморожуючий зонд – freezing probe*).

Часто складні медичні терміни утворені методами:

- 1) аббревіації (*електро-дерматологія – e-dermatology, роздвоєний ніс – b-fid nose*);
- 2) конверсії (*зондування – probing, введення гіалуронової кислоти біля верхівки виличної кістки – tear-through fillers*);
- 3) ад'єктивацією дієслів та іменників («*Пост-рона*» – *період після подолання вірусу та повне одужання, коли можна повернутися до звичного способу життя та спілкуватися знову з іншими людьми – post-rona, активатор - activator*);
- 4) утворенням іменників від дієслів методом аффіксації (*абатмент або з'єднуючий елемент зубного імпланту – abutment, лосьон або криогенний розчин – cryogen wash*).

- 5) завдяки додавання цифри спочатку слова (*трьохвимірний – 3-dimensional, трьохпанельний – 3-panel*);
- 6) завдяки додавання цифри вкінці слова (COVID-15, COVID-19, COVID-30, NOVID-19).

2.3. Значення англомовних медичних термінів

Значення англомовних медичних термінів не можна переоцінити, оскільки їх інтерпретація в українському перекладі напряду впливає на розвиток вітчизняної медицини, а значить на здоров'я української нації. В наш час різноструктурна термінологія медичного і біологічного спрямування об'єднує сотні тисяч слів, фразеологічних наборів. Ця система сформувалась завдяки природним чинникам на протязі багатьох віків. В основі її понятійного творення лежать давньогрецька, латинська, арабська, італійська, німецька, французька, англійська мови.

Спочатку розвиток медицини лежав в царині анатомії. Найпередові дослідження висвітлювалися і закарбовувалися завдяки латинській мові. Наступною ланкою, де відбувався підйом медичної думки, стала клінічна термінологія. До її числа увійшли сукупність симптомів, синдромів, назв захворювань, фізіологія, включаючи рефлекси, морфологія, діагностика. Базою формування клінічної термінології стала давньогрецька мова. В багатьох сучасних медичних термінах спостерігається комбінація давньогрецьких і латинських джерел (*порушення функції – dysfunctio*) [48].

Згадані вище дві стародавні мови дають змогу медицині стати універсальною міжнародною галуззю. В різних сучасних країнах медикам доволі легко зрозуміти один одного через безліч латинських і давньогрецьких компонентів слів.

Характерною особливістю таких запозичень є синоніми і дублети (*ліки – medicine, фармацевтичний – pharmaceutical, лікар – doctor, педіатр –*

pediatrician, окуліст – oculist). Офіційно зареєстровані в словниках, через свою чіткість і лаконічність, вони стали органічним доповненням англомовної медичної термінології, дотримуючись вимовних і граматичних норм. Можна навести наступні їх приклади: *mammae – молочна залоза, nervi – нерв, musculus – м'яз, oculus – око, somnus – сон, функція – functio, ventriculus – шлуночок, medicamentum – ліки, pharmakon – ліки, порушення – префікс dys-*).

Давньогрецько-латинські фундаментальні конструкції стали джерелом нових англомовних термінів (*мамолог – mammologist, запалення молочної залози – mastitis, запалення нерва – neuritis, запалення м'язів – myositis, гастрит – gastritis, вроджена відсутність пігментації – albinism, лунатизм – somnambulism, язиковий – lingual, біль у язика – glossary, сухість язика – glossoskerosis, червоні кров'яні тільця – erythrocytes, краснуха – rubella, підвищений вміст води у крові – hydremia, черевний – ventral, шлуночки серця – ventricular, гіпноз – hypnosis*).

Терміни, що позначають анатомічні частини організму людини:

живіт – belly; спина – back; хребет – spine; голова і шия знаходяться над грудним входом – head and neck are above the chest entrance; нижня кінцівка, стегно, коліно, нога, щиколотка, стопа – lower limb, thigh, knee, leg, ankle, foot; верхня кінцівка, кисть, зап'ястя, передпліччя, лікоть, рука та плече – upper limb, hand, wrist, forearm, elbow, arm and shoulder; таз та промежина – pelvis and perineum.

Терміни, що позначають системи функціонування організму людини:

кровоносна система перекачує і рухає кров через серце, відкритий овальний отвір, артерії, вени, капіляри – circulatory system pumps and moves blood through the heart, patent foramen ovale, arteries, veins, capillaries; шлунок отримує їжу з стравоходу – the stomach receives food from the esophagus; ендокринна система складається із залоз, які виробляють гормони, що регулюють ріст організму – the endocrine system consists of glands that produce

hormones that regulate the growth of the body; обмін речовин і статеві функція – metabolism and sexual function; гіпофіз – pituitary gland; шишковидна залоза – pineal gland; щитовидна залоза – thyroid; паращитоподібні залози – parathyroid glands; надниркові залози – adrenals; підшлункова залоза – pancreas; підшкірна основа – integumentary; лімфатична система транспортує лімфу між тканинами і кровотоком lymphatic system transports lymph between tissues and the bloodstream; лімфатична судина – lymph vessel; лімфатичні вузли – lymph nodes; кістковий мозок – bone marrow; виличкова залоза – thymus gland; селезінка – spleen; кишково-асоційована лімфоїдна тканина – gut-associated lymphoid tissue; мигдалини – almonds.

Фахові медичні назви, як приклади системи термінів:

алерголог – allergist; імунолог – immunologist; анестезіолог – anesthesiologist; кардіолог – cardiologist; проктолог – colon and rectal surgeon; спеціаліст з інтенсивної терапії – specialist in intensive care medicine; стоматолог – dentist; дерматолог – dermatologist; ендокринолог – endocrinologist; спеціаліст з невідкладної медицини – specialist in emergency medicine; сімейний лікар – family doctor; гастроентеролог – gastroenterologist; спеціаліст з геріатрії – specialist in geriatrics; гематолог – haematologist; спеціаліст з інфекційних хвороб – specialist in infectious diseases; терапевт – general internist; медичний генетик займається спадковими захворюваннями – medical geneticist deals with hereditary diseases; мікробіолог – microbiologist; хвороби нирок – kidney diseases; неонатолог – neonatologist; невролог – neurologist; акушер-гінеколог – obstetrician-gynecologist; онколог – oncologist; офтальмолог – ophthalmologist; остеопат – osteopath; лор лікар – ENT doctor; судово-медичний експерт – pathologist; паразитолог – parasitologist; педіатр – pediatrician; фізіотерапевт – physiatrist; пластичний хірург – plastic surgeon; ортопед займається проблемами щиколоток і стоп – podiatrist takes care of problems in ankles and feet; спеціаліст з профілактичної медицини – specialist in preventive medicine; психіатр – psychiatrist; пульмонолог – pulmonologist;

рентгенолог використовує ультразвук для діагностики захворювання – *radiologist uses ultrasound to diagnose disease*; ревматолог – *rheumatologist*; спеціаліст з медицини сну – *specialist in sleep medicine*; спеціаліст зі спортивної медицини – *specialist in sports medicine*; кардіолог – *cardiologist*; хірург – *surgeon*; травматолог – *traumatologist*; гінеколог – *gynecologist*; уролог – *urologist*; окуліст – *ophthalmologist*; педіатр – *pediatrician*; ортопед – *orthopedist*; анестезіолог – *anesthetist*; отоларинголог – *otorinolaryngologist*; сімейний лікар – *family doctor*; короткозорість – *myopia*; далекозорість – *foresight*; сліпота – *blindness*; нежить – *runny nose*; гайморит – *sinus problems*; заїкання – *to stammer*; глухота – *deafness*; отит – *otitis*; луна – *shed*; мігрень – *migraine*; інсульт – *stroke*; епілепсія – *epilepsy*; діабет – *diabetes*; тонзиліт – *tonsillitis*; хворе горло – *sore throat*; втрата голосу – *aphonia*; зміщення дисків – *disk shift*; вивих – *dislocation*; кашель – *cough*; бронхіт – *bronchitis*; інфаркт – *heart attack*; перелом – *fracture*; гастрит – *gastritis*; виразка – *ulcer*; блювота – *vomit*; забій – *bruise*; безсоння – *insomnia*; алергія – *allergy*; низький кров'яний тиск – *low blood pressure*; високий кров'яний тиск – *hypertension*; розтягнення – *sprain*; грип – *flu*; застуда – *cold*.

Травматологічні медичні терміни:

відчувати біль – *pain*; зламана кістка – *broken bone*; на зламане зап'ястя потрібно накладти гіпс – *a broken wrist needs a cast*; накладти гіпс – *put on a cast*; хвороба – *disease*; каліцтво або травма – *injury*; поріз – *cut*; синяк – *bruise*; німий – *numb*; серцевий напад – *heart attack*; апоплексичний удар – *stroke*; побічний ефект – *side effect*; біль у горлі – *sore throat*; спазм – *spasm*; розтягнуте сухожилля – *sprained tendon*; ахіллове сухожилля – *achilles tendon*; припухлість – *swelling*; рана – *wound*.

Терміни, що використовуються на лікарняному прийомі:

- пацієнтка повністю одужала – *the patient has fully recovered*;
- я пропишу вам знеболюючі – *I will prescribe you painkillers*;

- *ви повинні приймати ці ліки один раз на день – you should take this medicine once a day;*
- *що вас приводить? – what brings you in?;*
- *як довго це триває? – how long has this been going on?;*
- *у вас є таке сімейне? – do you have a family history of this?;*
- *мені потрібно взяти у вас зразок крові – I need to take a blood sample from you;*
- *що болить? – what hurts?;*
- *де болить? – where does it hurt?;*
- *цей біль став кращим чи гіршим? – has this pain gotten better or worse?;*
- *будь ласка, опишіть свій біль – please describe your pain;*
- *ти нещодавно хворів на інфекційні захворювання? – have you recently had any infectious diseases?*

Медичні терміни, які є похідними загальної лексики:

антидепресант – antidepressant; антибіотики при застуді – antibiotics for a cold; лікувати – heal; вірус – a virus; мале хірургічне втручання – minor operation; чашка Петрі – petri dish; пеніцилін – penicillin; незліченний – innumerable; стійкі бактерії – resistant bacteria; патогени – pathogens; поширюватися – spread; поширитися – propagate; даремний – useless.

Бувають приклади синонімії, які збагачують медичну систему термінів і дають змогу фахівцям обрати найпотрібніший з них відповідно до ситуації:

ціаноз або посиніння – cyanosis or blueness; синхондроз або хрящовий суглоб – synchondrosis or cartilaginous joint; токсикодермія або токсична екзантема – toxicoderma or toxic exanthema.

Ми можемо бути свідками медичних термінів-метафор, хоча вони є поодинокими:

симптом барабанної палички – drumstick symptom; симптом біцепсу – bead symptom; симптом метелика – butterfly symptom; глистовий симптом – worm symptom; хоботковий симптом – proboscis symptom.

Можна розрізнити наступні частини термінів давньогрецько-латинського походження:

- давньогрецькі корені, що запозичились латиною, і у увійшли до складу латинських анатомічних назв;
- кінцеві компоненти слів для позначення патологічних змін, діагностичних процедур або хірургічних втручань («-поез» або створення – «-poesis»);
- префікси та суфікси зі стійким семантичним значенням (нижче або під – «*huro-*», *хвороба або запалення – «dis-» or «-tis»*).

Додаванням таких частин слів сформовано безліч англомовних медичних термінів. Іноді вони без нашарувань представляють собою повноцінний кінцевий термін.

Лікарі медичних вузів більшості країн світу, включаючи країни з ієрогліфовмісною писемністю, оволодівають основами цих вже вимерлих мов, причому досить ґрунтовно, вивчаючи способи відмінювання, однини, множини тощо, запам'ятовуючи багато елементів, а також методів побудови більш складних мовних конструкцій. Під час утворення останніх використані префіксальний (*підгострий – subacutus*), основотвірний (*зубний біль – odontalgia*), суфіксальний метод побудови іменників і прикметників (*латеральний або бічний – lateralis, міома або доброякісна пухлина з м'язової тканини – туома*), префіксально-суфіксальний (*сублінгвальний або під'язиковий – sublingualis, дистонія або розлад тонусу – dystonia*) [48]. Переважна їх більшість стала інтернаціональною [23].

Висновки до розділу 2

Журнал BMJ публікується дочірньою компанією Британської медичної асоціації. Остання надає редакційну свободу редактору The BMJ (наразі д-р Камран Аббасі). Погляди, висловлені в журналі, належать авторам і не обов'язково відображають точку зору ВМА. Величезна кількість статей написана представниками багатьох країн. Вони використовують багатогранність вже існуючої терміносистеми, а також асимілюють слова зі своїх національних наукових кругів в інтернаціональне коло читачів.

Аудиторія, яка читає публікації даного журналу, дуже різноманітна: пацієнти лікарень, люди, які оформлюють страховку, представники державних і приватних клінік, медичних університетів, фармацевтичних компаній, мереж аптек, виробників медичної техніки тощо.

Україномовна аудиторія залежить від правильності перекладеної інформації і далі використовує результати наукових досліджень всередині країни. Не можна переоцінити важливість даних процесів, бо кінцевою прикладною ланкою є здоров'я людей. Багато нових термінів поширюється в маси. Процес введення слів в українську лексичну систему супроводжується набуттям уміння адекватно їх вживати, тобто носіями мови розвиваються комунікативно-прагматичні навички. Нова лексика створюється переважно за допомогою операцій словотвору та переосмислення існуючих одиниць, з використанням афіксацій, скорочень, телескопування, словотвору та конверсії.

Виникнення нових термінів підпорядковується закону економії мовних засобів, який обмежує кількісне зростання лексичних одиниць і спрямовує номінативну діяльність у бік вторинного іменування, що призводить до переосмислення наявних у мові номінативних засобів.

На матеріалі наукових статей журналу The BMJ вдалося проаналізувати великий масив сучасної інформації і виявити яскраві приклади класифікації медичних термінів.

Терміни були виокремлені завдяки методу суцільної вибірки. Враховуючи те, що багато статей посилаються на універсальні англійські словники, під час дослідження вдалося зібрати багато інформації і з них також.

В результаті аналізу наукових статей складений додаток до даної магістерської роботи (Додаток 1), куди винесені найчастіше вживані медичні терміни. До них відносились як сталі і давно вживані, так і маловідомі okazionalizmi. Складність їх відбору була пов'язана з великим проміжком часу, на протязі якого видається журнал, адже BMJ публікується близько 180 років. Часовими рамками вирішено обмежити останні 10 років його видавництва.

Підсумовуючи інформацію цього підрозділу було сформовано діаграму, яка вмістила в себе сім лексико-семантичних груп: 1) терміни, що стосувались медичних процедур; 2) група термінів, що стосувалась пандемії COVID-19; 3) семантичні терміни або переосмислення; 4) терміни, що дають назви різноманітним генетичним, біологічним банкам, тобто медичним сховищам; 5) медичні терміни, пов'язані з використанням комп'ютерів; 6) виразні експресивні терміни або трансномінації; 7) абсолютно нові по формі, змісту та значенню терміни.

Поширення COVID-19 змусило людей екстерналізувати зміни та страхи, спричинені соціальним контекстом пандемії, за допомогою відповідних інноваційних назв, які були названі неоконізмами.

Непослідовність у кількості новизни визначає типологічну різноманітність неологічних одиниць та ряд продуктивних моделей їх створення, серед яких чільне місце займає семантико-лексикографічний підхід.

ОЗДІЛ 3. ВЛАСТИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ В МЕДИЧНИХ СТАТТЯХ ЖУРНАЛУ «THE BJM» (ФУНКЦІЙНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ)

3.1 Класифікації перекладацьких функцій

Перекладознавство – це наука про міжмовний і внутрішньомовний переклад із властивими йому атрибутами [5]. Медичний переклад – це один з важливих напрямів перекладацької діяльності, який розглядається як варіація науково-технічного перекладу. Він стає дедалі важливішим у зв'язку з поширенням співпраці та обміну досвідом у сфері медицини та охорони здоров'я, а також із розвитком галузі та технологій. На даний час існує велика кількість перекладацьких функцій. Опираючись на роботи відомого українського перекладача та мовознавця Віталія Дмитровича Радчука, констатуємо, що «кількість завдань перекладу має домінанти та є мінливою, тому що кожна нація визначає свої наголоси в множині функцій перекладу» [54]. За думкою вченого є 58 функцій перекладу. Це є настільки багатогранне явище, що цей набір можна збільшити вдвічі, втричі або навпаки скоротити. Список функцій значно скорочується, якщо розглядати суто спеціальний або інформативний переклад.

До основних функцій перекладу належать: пізнавально-виховна, оцінно-виховна, комунікативна, соціальна, етична, естетична. Враховуючи переплітання функцій, цей поділ є умовним.

Пізнавально-виховна або когнітивна функція медичного перекладу виконується через пізнання та вивчення явищ та процесів в галузі медицини. Це підштовхує розвиток української медицини завдяки удосконаленню навичок аналізу, оцінки, розширенню логіки зв'язків, збагаченню пам'яті новими термінами, а також завдяки покращенню перекладацької рефлексії. Когнітивна функція перекладу тісно пов'язана з комунікативною, оскільки

метою цього виду спілкування є передача інформації, тобто збагачення інформації та розширення базових знань реципієнта. Переклад не тільки забезпечує обмін знаннями, але й сприяє створенню однакової структури знань різними мовами. Це стосується насамперед тих фрагментів знань, які є загальними в концептуальних образах світу. Зближення концептуальних і мовних образів світу в результаті поширення розмовних знань через переклади призводить до постійного оновлення номінативних засобів. Незважаючи на розбіжності у вербалізації універсальних концептів, їх кількість значно перевищує кількість етноспецифічних концептів, що породжує роздуми про досягнення семантичної еквівалентності при перекладі.

Когнітивна функція перекладу переносить прогрес та розвиток в медицині між різномовними джерелами, порівнює і співвідносить досягнення різних країн, збагачує медичну галузь новими термінами, явищами, процесами, етіопатогенетичними зв'язками, діагностично-лікувальними прийомами, прискорює інтернаціональний вплив на вдосконалення.

Оцінно-виховна функція перекладу опирається на абсолютні і доказані факти. Рівнів доказовості всього чотири: А, В, С і D. Найвищий рівень доказовості А присвоюється методу або препарату тоді, коли дані, що свідчать на його користь, отримані в процесі декількох масштабних рандомізованих досліджень. Саме вони є золотим стандартом отримання наукових даних про нові методи діагностики чи терапії. Науковці різних країн освоюють винайдені факти, стають їх співтворцями, що сприяє становленню цілісної міжнародної науки. Цей процес пов'язаний з безліччю супутніх експериментальних досліджень, порівнянь, класифікувань, інтерпретувань.

Прагнучи встановити логічні зв'язки між різноманітними досягненнями, суспільство керується в тому числі і моральними вимогами. При цьому особистість з її прагматичними егоїстичними інтересами часто розглядається як така ланка суспільства, яка перешкоджає інтеграції [54].

Проте кінцевою метою функціонування суспільства є всебічно розвинена і повноцінна галузь медицини. Для аналізу і з'ясування окремих процесів в медицині виявлено особливості перекладу, що робить можливим особливий вид інтертекстуальності, допускаючи відлуння та взаємодію різних контекстів. Сучасний етап глобалізації зобов'язаний своїм існуванням перекладачам, які посилаються на першоджерела і обов'язково вказують їх в своїх роботах. Це дозволяє кінцевому читачеві знайти результати досліджень на мові оригіналу.

Комунікативна функція медичного перекладу є засобом комунікації, полем та стимулятором мовних контактів, сприяє виникненню та еволюції мовних місцевих і регіональних співтовариств, які використовують кілька мов.

Деякі науковці (як і С. Ваденсьйо) говорять про «діалогічний переклад» (*dialogue interpreting*), маючи на увазі комунікацію, що відбувається в державних установах і службах, натомість інші роблять акцент на міжкультурній складовій перекладацької діяльності (*cultural interpreting, cross-cultural interpreting*) [4]. Французький дослідник М. Советр наполягає на розмежуванні термінів *interpretation* (конференційний переклад, переважно синхронний) та *interpretariat* (переклад у громадській сфері, послідовний) [82].

Громадський переклад – це особливий різновид усного послідовного двостороннього перекладу, що здійснюється в безпосередній близькості до учасників комунікації або телефоном. Громадський переклад завжди ініціюється державною установою (лікарнею), має чітко виражений регулятивний та інституційний характер і спрямовується на забезпечення прав соціально незахищених груп населення (емігрантів, представників національних меншин).

Особливості громадського перекладу є такими:

- громадський перекладач відтворює зміст співбесіди, у якій одна зі сторін є співробітником державної служби, а інша потребує допомоги цієї служби;

- клієнт переживає певну соціально-економічну кризу;
- непорозуміння між сторонами, якщо їх не залагоджено перекладачем, призведуть до погіршення якості життя клієнта або притягнення державного службовця до юридичної відповідальності;
- сторони не володіють спільною мовою та майже нічого не знають про культуру, до якої належить співрозмовник;
- державний службовець обіймає авторитетну позицію, від нього залежить рішення про надання клієнтові допомоги, а отже, він керує також комунікативним процесом [83].

Соціальна функція перекладу направлена на процеси соціальної взаємодії людей для досягнення певних цілей. До такого перекладу можна віднести інформативну, описову, пояснювальну, переконливу, попереджувальну, розважальну задачі. Соціальна функція перекладу впливає на формування та розвиток соціальної медицини – науки, яка вивчає стан здоров'я населення та чинники, що його формують, а також обґрунтовує медико-соціальні заходи держави, суспільства та системи охорони здоров'я у напрямку збереження, зміцнення і відновлення здоров'я.

До об'єктів досліджень останньої відносяться: 1) рівень та структура захворюваності, демографічних показників, інвалідності, фізичного розвитку різних контингентів та населення країни в цілому залежно від соціальних, економічних, біологічних, психологічних, медичних, клімато-географічних, суспільно-політичних, екологічних та інших чинників у системно-історичному аспекті; 2) нормативно-правова база; 3) організаційні форми, методи, принципи, види надання медичної допомоги різним категоріям та групам населення, її рівень, якість та ефективність; 4) стандарти якості медичної допомоги, її гарантований державою рівень; 5) фінансово-економічна діяльність органів, закладів та установ охорони здоров'я; 6) міжнародний досвід діяльності системи охорони здоров'я та надання медичної допомоги.

Етична функція перекладу. Медична етика – це розділ етики, що вивчає проблему взаємовідносин медичних працівників з пацієнтами та колегами. Деонтологія, в свою чергу, це вчення про проблеми моралі, це сукупність етичних норм і принципів поведінки медичного працівника при виконанні своїх професійних обов'язків. Моральне обличчя медичного працівника, основні його принципи формувалися і удосконалювалися впродовж багатьох століть залежно від політичного ладу, рівня культури, національних та релігійних традицій, а також соціальноекономічних і класових відносин у країні. Порушення правил деонтології може призвести до виникнення такої патології як ятрогенія – психогенний розлад внаслідок неправильних, необережних висловлювань або дій медичного працівника. Тому важливим принципом є дотримання основного деонтологічного правила – не зашкодити при діагностиці або лікуванні. Це обумовлено тим, що під час практичної діяльності лікар повинен вирішувати етичні питання стосовно хворого при отримання анамнестичних даних, визначення діагнозу та прогнозу, збереження конфіденціальності, інформованості членів родини пацієнта. Особливого значення набувають етичні принципи в галузі медичної генетики, наданні медико-генетичної консультації, визначенні рекурентного ризику, збереженні лікарської таємниці.

Естетична функція перекладу. Медицину цікавить вплив різних, в тому числі естетичних, факторів на життя і здоров'я населення. Медицина використовує позитивно діючі естетичні явища з метою оздоровлення людини і суспільства. Естетика, що виражає і виробляє прекрасне, життєстверджуюче начало, потрібна медицині, насамперед, як психотерапевтичний засіб в профілактичній та лікувальній роботі. Вона покликана зберігати духовне і фізичне здоров'я людей, здатних до активного життя, творення. Прояв і застосування естетики, її категорії і принципи у медицині вивчає медична естетика.

3.2 Складнощі, які виникають в українському перекладі англomовних медичних наукових статей

Актуальність даної кваліфікаційної роботи полягає в тому, щоб максимально точно донести українській аудиторії важливу інформацію галузі медицини. Адже є багато труднощів перекладу медичних текстів:

- специфічна термінологія, складні поняття, чимало з яких прийшли з латині і з давньогрецької, наприклад, *cerebral edema* – набряк головного мозку; *myopia* – короткозорість; *OD, OS* – розшифровуються латинською мовою як *oculus dexter, oculus sinister* (праве та ліве око); назви хімічних речовин, мікроорганізмів та діагнозів часто наводяться латиною;

- із розвитком медицини з'являються нові терміни, наприклад, *saliva ejector* – слиновідсмоктувач;

- складність розшифрування різних абревіатур і скорочень, наприклад, *AIDS (Acquired Immuno-Deficiency Syndrome)* – СНІД; *aCL (anticardiolipin/antibody)* – антикардіоліпін;

- значення деяких слів в українській та англійській мові не збігається, хоча звучать вони приблизно однаково;

- авторами статей може використовуватися професійний жаргон;

- ті ж самі поняття мають різні назви, в залежності від мови та регіону.

Наприклад, такий термін, як «аналіз крові» можна перекласти англійською мовою декількома способами: *blood test* та *blood analysis*, хоча британські та американські лікарі вживають спеціальний термін *complete blood count (CBC)*, про що не згадується в жодному словнику;

- вимоги до точності/відсутність двозначності (це ключова особливість таких перекладів, оскільки від правильності виконаної роботи може залежати життя людини);

- низька швидкість роботи (це, мабуть, найповільніший тип перекладу, оскільки він вимагає максимального заглиблення в суть).

Основні типи лексичних трансформацій, що застосовуються в процесі перекладу з однієї мови іншою, передбачають такі прийоми та способи перекладу:

- перекладацьке транскрибування та транслітерацію;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни (конкретизацію, генералізацію, модуляцію).

Лексико-граматичні трансформації включають до себе антонімічний переклад, експлікацію (описовий переклад) та компенсацію [45].

Враховуючи викладене вище та особливості вузькоспеціального стоматологічного тексту та його термінів, можна виділити такі основні способи та прийоми їх перекладу:

- 1) транскодування (транскрипція, транслітерація): (*pinlay* – *пінлей*, *abutment* – *абатмент*).
- 2) калькування (семантична калька: *stear layer* – *змазаний шар*, *glide path* – “*коврова доріжка*”).
- 3) переклад варіативним відповідником (*post* – *опора*, *post* – *штифт*); 4) переклад еквівалентом (*molar* – *корінний зуб*);
- 5) описовий переклад (*scaling* – *знімання зубних відкладень*) [38].

У будь-якому випадку переклад медичних термінів вимагає від перекладача відповідного рівня освіти в даній галузі знань і суворого дотримання стандартів української мови. Найбільш прийнятними для функціонування в системі медичної термінології є слова, визнані більшістю фахівців, зрозумілі всім і адекватно відображають суть явища чи предмета.

Враховуючи глобальність наукового медичного знання, яке є загальнолюдським надбанням, характеристика культуроспецифічності стоматологічних наукових текстів дещо нівелюється [28].

Це можна пояснити такими процесами, що характерні саме для вузькоспеціалізованих медичних, у тому числі й стоматологічних, текстів:

- високий ступінь інтернаціоналізації медичної термінології (пояснюється величезним впливом грецької та латинської мов) з урахуванням звукової та морфологічної системи української мови (*амелобластома, екструзія, гіпосалівація, бацила, вакцина, лімфа* і т.д.).

- наявність запозичень із західноєвропейських мов (з англійської мови: *абатмент, кліренс, стент, атачмен, вінір, синус-ліфтинг, праймер*; з французької мови: *дренаж, кюретаж*; з німецької мови: *бюгель, штифт, кофердам, шпатель, бор, шприц*; з італійської *пелагра*).

- стрімке розширення міжнародних зв'язків у галузі стоматології.

Усі вищезазначені процеси позитивно впливають на систематизацію, стандартизацію й уніфікування мови стоматології та дозволяють перекладачеві виконувати якісний переклад із використанням взаємнооднозначних українських відповідників іншомовного походження. Однак слід зазначити, що хоч і не досить часто, проте на практиці в процесі перекладу медичної термінології доводиться іноді натрапляти на такі поняття, для яких досить складно відшукати власне український еквівалент. Існують різні класифікації таких культурно-детермінованих мовних одиниць.

Ю. Дев'ятко вирізняє такі типи лексики:

1) лексика, що виражає специфічний досвід народу: *business area (in dental offices)* – проміжна зона між рецепцією та власне кабінетом стоматолога, де рецепційна медсестра виконує свої посадові обов'язки;

2) лексика зі слабо вираженими етноспецифічними характеристиками: *contract dental professional* – стоматолог, з яким укладено угоду на лікування;

3) лексика, що має універсальний характер для людства: *squamous cell carcinoma* – плоскоклітинний рак [27].

Найчастіше під час перекладу текстів стоматологічної спрямованості ми маємо справу з лексикою зі слабо вираженими етноспецифічними

характеристиками, коли відсутній збіг відповідників за частотністю вживання, поширенням та сполучуваністю; та лексикою, що має універсальний для людства характер. У рамках медичної неотермінології брак певного терміна або терміносполучення в мові майже ніколи не свідчить про те, що в цій мові немає відповідного поняття чи концепту; він може бути імпліцитно наявний в національній мові, з цього приводу влучно зазначає Н. Литвиненко, що «немає таких мов, які б ідентично сегментували позамовний простір, і саме з цієї причини нам іноді доводиться мати справу з етноспецифічними особливостями перекладу стоматологічних термінів» [48].

Як відомо, у науковому тексті термін необхідно перекладати терміном, тому в арсеналі перекладача є кілька шляхів розв'язання культуроспецифічної проблеми перекладу медичної термінології:

- запозичення терміна з вихідної мови (транскрипція): *scaling* – скейлінг (знімання зубних відкладень).

- створення терміна з використанням засобів перекладацьких трансформацій та з врахуванням фонетичної та граматичної системи української мови (калькивання, неологізми, простий термін з похідною основою та ін.):

periimplantitis – *періімплантит*; *acclusion* – *порушення прикусу*).

- термінологізація (присвоєння загальномовній одиниці статусу терміна): *jacket crown* – *жакетна коронка*.

- описовий переклад (визначення терміна вихідної мови шляхом розлогого опису): *probing* – вимірювання глибини зубоясенних кишень.

- наближений переклад (з метою номінації реалії мовою перекладу підшуковується поняття, що, хоч і не збігається з вихідним поняттям, проте має з ним суттєву семантичну подібність): *dispensary* – аптека; *амбулаторія*, *диспансер*.

- конкретизація або генералізація (для заповнення лакуни використовується гіпонім замість гіпероніма або навпаки: *infirmary* – лазарет, лікарня (використовується гіперонім “лікарня”, оскільки в українських реаліях немає такого терміна, який би позначав таку реалію як “невелика лікарня в структурі закладу нелікарняного типу (коледжі, університеті тощо)” [27].

Ясна річ, що використовувати зазначені прийоми слід із ретельним урахуванням контексту та з огляду на дефініцію терміна засобами вихідної мови. Так, до прикладу, візьмемо знову ж таки лексему *infirmary*. В словнику The American Heritage Medical Dictionary зазначається дефініція: *a place for the care of the infirm, sick, or injured, especially a small hospital or dispensary in an institution.* – Невеликий лікарняний заклад для догляду за недужими, хворими чи травмованими в певній організації чи установі нелікарняного типу (в коледжі, університеті, буцегарні) [76].

Звичайно, що український відповідник “лікарня” є гіперонімом до терміна *infirmary*, а вже в залежності від контексту *infirmary* можна передати також і термінами-гіпонімами типу амбулаторія, ізолятор, лазарет, санчастина, польовий госпіталь (для військових формувань) тощо. Уся справа в тому, що в фокусі свідомості носіїв англійської мови було поняття “невеликий лікувальний заклад в структурі будь-якої немедичної установи”, а ось у мовній картині світу носіїв української мови такого поняття не виявилось, через що і з’явилася лексична лакуна [27].

Тому терміни медичних текстів іноді можуть мати етнокультурні особливості, які необхідно враховувати під час перекладу, якщо вони пов’язані з реаліями системи охорони здоров’я іншої країни, ієрархією дипломів, посад тощо. Саме на цей шар медичної термінології найбільше впливають культурні особливості кожної мови.

Так, наприклад, словосполучення *day centre, halfway house* також не мають відповідників в українській мові, але в першому випадку відсутня аналогічна інституція в сучасних українських реаліях, а в другому – наявна. У

такому випадку цілком виправданим буде описовий переклад: *day centre* – центр денного перебування (заклад для допомоги людям з обмеженими можливостями, людям літнього віку та іншим соціально незахищеним верствам населення), *halfway house* – реабілітаційний центр (для соціально неблагонадійних верств населення: наркоманів, алкоголіків, колишніх засуджених, психічно хворих, які пройшли лікування). Як зазначалося вище, феномен лаконізму тяжіє до тих реалій об'єктивного світу, на які великий вплив мають особливості культури та особливості будови життя.

Так, переклад неологізма *nurse practitioner* викликатиме у перекладача сумніви, бо в структурі медичної освіти в Україні відсутня еквівалентна кваліфікація. З метою забезпечення адекватного перекладу, максимально наближеного до еквівалентного, слід звернутися по дефініцію до словників вихідної мови, після чого описово сформулювати переклад: медсестра-практик вищої кваліфікації з правом самостійної первинної лікарської практики; наближений переклад: *фельдшер* [27].

Якісний та еквівалентний переклад та успішна міжкультурна наукова комунікація в галузі стоматології можливі лише в разі розуміння не тільки вузькоспеціальних термінів, але й наукових понять, які стоять за ними, та цілої концептосфери носіїв вихідної мови. Для того, щоб зрозуміти значення термінів та адекватно їх перекласти, потрібно знати не тільки дефініцію термінолексми вихідною мовою, але і якомога більше про те, що стоїть за цим словом, про його місце і функції в тих реаліях, де вихідна мова використовується як реальний засіб спілкування. Так, лакуни є базовими елементами національної особливості лінгвокультурної спільноти, що що робить переклад текстів складнішим, становлять певні труднощі в роботі перекладача, проте існує безліч дієвих варіантів, які допоможуть результативно вирішувати такі питання перекладу етноспецифічно маркованої термінології в медичному науковому тексті та забезпечувати якісний, максимально наближений до еквівалентного переклад. Крім того, варто

пам'ятати, що кількість лексичних лакун в стоматологічному тексті часто прямо пропорційно залежить від його тяжіння до ненаукових сучасностей, а також лакунарність частіше виявляється в тих сферах медичної лексики, які зазнають суттєвого впливу етнокультурних особливостей [53].

Таким чином, труднощі перекладу термінів пояснюється їхньою частковою відсутністю у словниках і потребує майстерності та зусиль з боку перекладача.

3.3. Способи перекладу на українську мову англомовних медичних статей

Розглянемо способи перекладу англомовних текстів на прикладі ковідної тематики. Напочатку дослідження необхідно звернути увагу на визначення терміну COVID-19 в англійському словнику. «Dictionaries of Neologisms» дає наступне значення COVID-19: «*an infectious disease caused by the coronavirus (a type of virus) which usually causes fever, fatigue and cough, and can also cause breathing problems. In most cases, the illness is not serious, but in some people it can lead to serious illness: you can reduce the risk of getting or spreading COVID-19 by washing your hands frequently.*» [68].

Тому нові слова, пов'язані з пандемією *Covid-19*, почали швидко входити до лексичного складу фахової мови медицини. На основі статей проаналізуємо переклад українською мовою термінів ковідної тематики.

Bodysuit Mullet: *Clothes that most people wear for Zoom calls: a T-shirt and underwear below the waist or less (business up, party down)* [80].

Body mullet у сенсі «комплекту одягу», який носять під час зустрічей у Zoom, тобто більшість людей мають формальний верх і повсякденний або домашній низ. Для того, щоб перекласти такий термін використовується аналог.

Body zoom morphia: *Finding one's image so unattractive in a group video call that one cannot focus on anything else* [80].

Транскрибування надає наступний переклад – «бодізумморфі». Значення цього слова – це незадоволеність власним зображенням від час конференції, що є дуже відволікаючим і через це ви не можете бути зосередженим на робочих питаннях.

COVID-30: *Formerly COVID-15; the weight gain of an average adult during quarantine. Sometimes in connection with a pandemic* [80].

До значення «Ковід-30» існувало «Ковід-15». Сам термін означає набір зайвих кілограм у часи карантину.

Covideo: *A short video in which a quarantined person's child does something adorable and/or profane, sharing it publicly somewhere between cute and a cry for help* [80].

«Ковідео» – ролики для дітей під час карантину, що є короткими. Відео про щось миле, або навпки відштовхуюче. Термін переведено завдяки передачі його графічної форми.

Domino Distance: *When the person behind you is too close in line, causing you to push the person in front of you, and so on and so on until everyone dies* [80].

«Відстань доміно» – дослівний переклад. Значенням цього терміну є просування черги вперед таким чином, що людина позаду тисне на вас.

Emotional detachment: *Decide that now really isn't the time to make important relationship decisions, or even talk about them.* [80].

«Емоційна відстань» – калька. Значенням є будь-яке уникнення прийняття серйозних рішень в особистих відносинах або спікуванні.

Face Bare: *A condition in which the face is exposed when a person refuses to wear a mask in public. For example, "Pence went to the Mayo Clinic with an open face."* [80].

«Людина без маски» – аналог. Відмова носити маску у людних місцях.

Flattening the curve: *trying to fit sweatpants into your jeans after three months* [80].

В цьому випадку використовується описовий переклад. Пояснити це можна наступним чином – намагання «втиснутись» в улюблені джинси після карантину та набору ваги.

Germophobes: *Formerly insane (e.g. Howard Hughes); now only madmen* [80].

Термін перекладається транскодування та наданням пояснення. Гермофоб – людина із ментальними проблемами, що панічно боїться бруду та мікробів.

Helter Shelter: *That moment on a quarantine day when everything seems messy and you want to say: "let's go outside. I don't care if we die and all the other coupes"* [80].

Переклад надається аналогом. «Безладна втеча» – коли під час карантину готовий «збігти» з дому не дивлячись на страх смерті та високої захворюваності.

Maskenloch: *A person wearing a mask in a way that is totally ineffective, e.g. B. under the nose, under the chin, on the back of the head* [80].

«Безглузде, неправильне носіння маски» – описовий переклад. Та ситуація, коли люди носять маску під підборіддям, за головою або на руці.

Overdistancing: *When the person in front of you in line has a metric understanding of six in six feet, he allows twenty feet to open up between him and the next person in line, which then allows others to see that next person as that End of the line to interpret and to cut in front of you* [80].

«Надмірна дистанція» – дослівний переклад. Коли під час черги, хтось стає на місце перед Вами місце, де має бути дистанція.

Pandemic: *A potentially dangerous increase in the baking of bread in a quarantined home* [80].

«Хлібодемія» – аналог. Надмірне випікання хлібних виробів під час сидіння на карантині.

Quorumtime: *The minimum number of family members necessary to decide what to watch on TV* [80].

«Кворумтин». Для перекладу даного терміну використовується транскодування. Найменше число членів родини, що обирає телеканал для перегляду.

Stockholm syndrome: *The belief that everything would be just fine without any government restrictions* [80].

«Стокгольмський синдром». Перекладено за допомогою калькування. Значенням є надія на те що, урядові обмеження не будуть введені під час карантину.

The NOVID-19: Nineteen minutes after being too close to a stranger without a mask that leaves a lump in your throat and the certainty that you're going to die. Sometimes it takes longer when feverish handwashing, antiseptic gargles, and estate planning aren't available [80].

«Ковід-19» – поєднання транслітерації та експлікації. Підвищене почуття тривожності через 19 хвилин, що з'являється після контакту з незнайомою людиною, що не була з маскою. Такий стан має несправдні симптоми, які людина собі вигадує: загальна слабкість, підвищена температура, головний біль, втома та біль у горлі.

Таким чином, проаналізувавши терміни у статтях журналу “The VJM”, можна зробити висновок, що слова, пов'язані з вірусом, дуже швидко поширилися мовою і залишилися невід'ємною частиною спілкування.

Як показав аналіз, найефективнішими засобами перекладу англійських термінів є транскодування, транскрипція та транслітерація, описовий переклад і поєднання двох методів перекладу одночасно. Слід зазначити, що з'явилося багато нових медичних термінів, пов'язаних із захворюванням COVID-19, які почали домінувати в медичних текстах. Так, проаналізувавши декілька англійських статей, ми дійшли висновку, що такі неологізми утворюються способом запозичення, словоскладання та скорочення. Спершу з'явилися загальні назви на позначення COVID-19, такі як: *coronavirus*, *SARS*, *virus*, *human-to-human*, *respiratory*, *flu-like*. Згодом, почали з'являтися нові слова,

пов'язані зі звичним способом життя під час пандемії: *social distance, self-isolation, self-quarantine, lockdown* [78].

Так, провівши пошук англomовних статей, було знайдено такі найбільш вживані терміни, пов'язані з хворобою COVID-19: *covidiot, covident, Zoombombing, uaranteam, doomscrolling, quarantech, quarantrends, self-quarantine, self-isolation, coronials, quarantineens, coronababies, post-rona* [78].

Covidiot is a combination of the words "coronavirus" and "idiot" and describes a person who does not follow instructions and directives such as "social distancing" and acts like an idiot. [81].

З допомогою словоскладання слів «ковід» + «ідіот» було отримано термін, що ознаєє особистість, які не притримується основних карантинних норм.

До прикладу: *Piers Morgan has said to breaking coronavirus rules by dating his wife Celia Walden and calling himself "Covidiot".* » [81].

Переклад здійснено прийомом транслітерації.

Covident is a combination of the words "coronavirus" and "obedient" – someone who listens to public health or safety warnings. [81].

Протилежним по значенню до терміну вище є «ковідієнт». Це людина, що слідує всім карантинним номрмама. Утворено за допомогою словоскладання «ковід» та «слухняний».

До прикладу: *«Thanks to numerous covidents, the curfew was introduced. We are all members of the cooperative and will cooperate with the government»* [79].

Переклад здійснено прийомом транслітерації.

Zoombombing joins an uninvited Zoom video conference with the intention of interrupting it. [79].

«Зумбомбінг». Вид перекладу – транскодування. Процес, коли недоброчесні люди або хакери підключаються за посиланнями онлайн зустрічей та показують нецензурні або зуліганські відеозаписи або фотою *With*

the spread of Covid-19, the most common consequences are quarantine, retaliation and predictability. From quadrants (apps and gadgets for staying at home) and quarantine trends (fashion, food, etc.), to home life insurance, guarantees (governments and companies promise to adhere to quarantine periods) and quarantine (talk about stopping them with so called social media) we live in a very hard quarantine here [81].

Для запобігання поширенню хвороби Covid-19 найбільш ефективним методом боротьби з нею є карантин, тому каламбур, що спирається на лексичну одиницю «карантин» для утворення термінів, окупається.

«*Карантех*» (quarantech = quarantine + technologies) – нові технології, гаджети та додатки, що з`явилися під час карантинних обмежень та спрямовані на проведення часу під час них.

«*Карантренд*» – (quarantrends=quarantine + trends): модні активності під час карантину.

«*Карантинпорад*» (quarantips =quarantine + tips) – рекомендації з різних сфер таких як: мода, здоров`я, відносини і так далі. Надаються людям, що на самоізоляції.

«*Карантинобіцянок*» (обіцянки уряду та компанії людям пережити тимчасові труднощі під час карантину).

«*Карантролі*» (quarantrolls = quarantine + trolls) – ті, хто незадоволені перебігтям на карантини і пишуть скарги про це в соцмережі.

Для перекладу термінів вище викоритовується транскодування та описовий переклад.

Quaranteam: *This is the group of people you voluntarily choose to socialize with or even live with during the quarantine. Наприклад: Our quaranteam is going camping next weekend. We`re tired of all the binge-watching and baking [79].*

«Команда по карантину» – дослівний переклад терміну. Команда із людей, що вирішили жити, підтримувати спілкування та проводити час разом під час ізоляції.

Doomscrolling and doomsurfing are new terms for the tendency to keep watching or scrolling through bad news, even if it is attractive, discouraging or depressing. Many people continue to read the bad news about COVID-19 with no way to stop or back off [79].

«Думскролінгом» – транскрипція. Термін означає значне погіршення ментального здоров'я внаслідок постійного читання поганих новин. Під час війни цей термін також набув популярності.

Coronacation: *Stay due to coronavirus, due to canceled classes, changes, etc. This is usually not a normal term, just ask work-at-home parents to teach their kids..*

До прикладу: *My teen thinks he's coronacation because his school is online [81].*

«Коронікули» – пауза під час навчання, так звані канікули, які надаються через поширення інфекції коронавірусу. Має іронічне значення, так як дорослі вимушені займатися освітою своїх дітей вдома.

Self-quarantine – *abstaining from contact with others for a limited period (for example, two weeks) during an outbreak of an infectious disease, usually by staying at home and limiting contact with family members [79].*

Self-isolate – to be separated from each other [76].

«Самокарантин» та «самоізоляція» – терміни близькі за значенням, що означають ізолюватися на двотижневий період.

До прикладу: *«As the coronavirus spreads rapidly, all those returning from other countries have been advised to self-isolate to contain the outbreak.» [81].*

Coronials, quaranteens, coronababies: *Babies conceived while people were housebound during the coronavirus are called coronavirus babies. And when these kids grow up, they become quarantiners, quarantine puns, and teenagers. A hypothetical new generation of children conceived during COVID-19 has been cleverly topped off with Coronal, a game about Corona (the virus) and the millennial. [81].*

Це все терміни, які позначають покоління дітей «короніалів» (*coronials* = *corona* + *millenials*), що були народжені під час пандемії COVID-19. Для

початку вони будуть «*coronababies*», а у підлітковому віці стануть «*quarantenns*».

Post-rona: *It's time to return to the post-coronavirus era when people can go out again and connect with other people again.* [81].

«Пост-рона» – час після перемоги над вірусом та повного одужання, коли можна повернутися до звичного способу життя та знову спілкуватися з іншими людьми. Також слід розрізняти терміни та аббревіатури. Скорочення також відіграють ключову роль, оскільки з поширенням коронавірусної хвороби з'являється все більше скорочень слів і термінів, які були вже знайомі, але набули нових значень.

Тому ми зібрали добірку найпоширеніших скорочень в англійськомовних статтях про COVID-19 [27, 28, 47]: *WFH (Working from home [76])* – Дистанційна робота [25]; *PPE (Personal protective equipment [76])* – Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) [25]; *AGP (Aerosol-Generating Procedure [76])* – Процедура генерації аерозолу (ПГА) [25]; *BCV (Before corona virus) [76])* – Перед появою коронавірусної інфекції [25]; *ARI (Acute Respiratory Infection [76])* – Гостра респіраторна вірусна інфекція (ГРВІ) [25]; *ARDS (Acute Respiratory Distress Syndrome) [76]* – Гострий респіраторний дистрессиндром (ГРДС) [25]; *PUI (Patient Under Investigation)* – Контакт з інфікованим; *CDC (the Centers for Disease Control and Prevention) [76]* – Центр з контролю та профілактики захворювань [25]; *SARS (Severe acute respiratory syndrome) [76]* – Тяжкий гострий респіраторний синдром (ТГРС) [25]; *CFR (Case Fatality Rate) [76]* – Відсоток смертності [25].

Як відомо, було використано велику кількість аббревіатур із новими та спорідненими медичними термінами таких як *WFH*, *PPE*, які також використовувалися у минулому столітті, але значно менше. Завдяки пандемії та вискому розповсюдженню хвороби, ці терміни знову стали популярними у використанні. Для термінів-скорочень використовується калькування або ж підбір аналогу.

Що стосується медичних термінів, пов'язаних з COVID-19, то все більше їх стає в активному запасі мовців. Нижче наведені приклади термінів медицини, що є найуживанішими [75, 25]:

Antibodies – антитіла (транслітерація).

Antiviral medications – противірусні препарати.

Asymptomatic – безсимптомний (калькування, транслітерація).

Contact tracing – відстеження контактів (калькування, транслітерація).

Convalescent plasma – реконвалесцентна плазма (транслітерація).

Cordon sanitaire – санітарний кордон (калькування, транслітерація).

Clinical trial – клінічні дослідження (калькування, транслітерація).

Community spread/ transmission – зона поширення серед населення (калькування).

Communicable disease deaths – смертність від інфекційної хвороби (калькування).

Droplet transmission – крапельна передача (калькування).

Flattening the curve – вирівнювання кривої (калькування).

Hand hygiene – гігієна рук (калькування, транслітерація).

Incubation period – інкубаційний період (калькування, транслітерація).

Morbidity – захворюваність (калькування).

Mortality – смертність (калькування).

Pandemic – пандемія (транслітерація).

Viral load – вірусне навантаження (калькування, транслітерація).

Ventilator – апарат штучної вентиляції легень (описовий переклад).

Sanitizer – антисептик (аналог).

State of emergency – надзвичайний стан (калькування).

Social Distancing – соціальна дистанція (калькування, транслітерація).

Stay-at-Home – залишайся вдома (калькування).

Терміни, пов'язані з пандемією COVID-19, часто перекладалися у прямому перекладі за допомогою еквівалентного перекладу, відстеження та описового перекладу.

Висновки до розділу 3

У розділі визначено, що функції перекладних статей, разом із суспільними перетвореннями, змінюються, розширюються і збагачуються, завжди мають певне соціальне значення й задовольняють відповідні соціальні потреби. Переклад на українську мову відіграє інтегруючу роль: поєднує соціальну діяльність, акумулює соціальний досвід і дозволяє передавати його від покоління до покоління, зберігає культуру, а також є чинником цивілізаційної та етнічної ідентифікації. Перелічені функції перекладу надзвичайно високо піднімають громадську місію й відповідальність перекладача як творчої особистості, митця в медичній галузі.

Встановлено, що основними труднощами при перекладі термінів є з'ясування значення нових слів. Насправді переклад терміну, зміст якого вже відомий перекладачеві, є порівняно більш простим завданням, яке вирішується за допомогою різних прийомів і способів перекладу залежно від частини мови, до якої належить цей термін.

В процесі написання магістерської роботи був вироблений і переусвідомлений перелік якостей, що допоможуть максимально точно перекласти медичний текст: зміст написаного, як правило, зрозумілий лише людям із спеціальною освітою. Тому медичний переклад виконують перекладачі з медичною освітою, або такі переклади ґрунтовно вичитуються редакторами-медиками після того, як їх переклали звичайні дипломовані перекладачі. До останніх висувають певні вимоги (знання лексики і граматики рідної та іноземної мови на високому рівні; знання та вміння застосовувати перекладацькі трансформації; уміння аналізувати; уміння проводити дослідницьку роботу з метою ознайомлення з новими термінами і поняттями; володіння базовими медичними знаннями). Однак дослідження *Errors in Medical Interpretation and Their Potential Clinical Consequences in Pediatric Encounters* (2012) показало, що непрофесійні перекладачі з медичною освітою

чи навіть практикуючі лікарі роблять близько 22% помилок, тоді як кваліфікований перекладач без медичного ступеня робить 12%.

- Перекладений матеріал повинен містити ретельно перевірену медичну термінологію, щоб не стати причиною неточної діагностики, неправильної інтерпретації досягнень науки та, як наслідок, неприпустимої помилки у професійній діяльності.

- Крім певного багажу знань, перекладач повинен уміти користуватися спеціалізованою літературою, словниками й довідковими матеріалами.

- Має бути коректний переклад назв ліків. Доволі часто лікарі вказують у медичних висновках поширені торговельні назви препаратів. Не варто замінювати їх на відповідні торговельні назви, що використовуються в цільовій мові. Натомість бажано залишити в перекладі оригінальний варіант назви, додавши міжнародну непатентовану назву в дужках.

- Треба дотримуватися вимог щодо конфіденційності. Практично будь-яка медична документація відзначається високим рівнем конфіденційності, оскільки містить дані про здоров'я людини. Тому на кожному етапі роботи над перекладом слід дотримуватися принципу нерозголошення.

- Потрібна здатність правильно інтерпретувати й конвертувати лабораторні одиниці вимірювання для адаптації тексту до різних медичних ситуацій.

- Потенційно можна скоротити такі частини, як результати аналізів, що відхиляються від норми, позначаються відповідною стрілкою (якщо показник занадто великий, стрілка показує вгору, якщо замалий – униз). Іноді достатньо перекласти лише цю частину довідки, випускаючи всі показники в межах норми.

- Треба враховувати, що іноді аббревіатури виявляються чиймись ініціалами.

- У крайньому разі можна спробувати вийти на зв'язок із лікарнею (контактні дані вказуються в шапці або колонтитулі документа).

- Для медичних текстів також характерна повна відсутність стилізації та будь-якого емоційного забарвлення.

ВИСНОВКИ

Медичний переклад – це один з важливих напрямів перекладацької діяльності, який розглядається як варіація науково-технічного перекладу. Він стає дедалі важливішим у зв'язку з поширенням співпраці та обміну досвідом у сфері медицини та охорони здоров'я, а також із розвитком галузі та технологій.

BMJ розпочав свою діяльність 180 років тому як медичний журнал. Тепер компанія працює над нашим баченням «здоровішого світу». Вона співпрацює з більш ніж 11 000 медичними організаціями по всьому світу, щоб вони могли надавати своїм користувачам найкращі доступні ресурси. Контент журналу доступний 20 мовами. BMJ публікується дочірньою компанією Британської медичної асоціації. BMJ дотримується вказівок щодо редакційної незалежності, розроблених Всесвітньою асоціацією медичних редакторів, і кодексу належної практики публікацій, розробленого Комітетом з етики публікацій, рекомендацій Міжнародного комітету редакторів медичних журналів, а також контрольних списків і порад щодо належного звітування про дослідження мережі ЕКВАТОР.

Аудиторія, яка читає публікації даного журналу, дуже різноманітна: пацієнти лікарень, люди, які оформлюють страховку, представники державних і приватних клінік, медичних університетів, фармацевтичних компаній, мереж аптек, виробників медичної техніки тощо.

Теми статей різняться, але найпопулярнішими є такі:

- наукові статті у різних сферах медицини і фармацевтики (клінічні та доклінічні дослідження, протоколи, інформовані згоди та картки пацієнтів, дослідження з біоеквівалентності, синопсиси, рецензії за результатами клінічних досліджень, наукові статті та огляди у галузі медицини та фармакології);

- клінічні випробування препаратів (Quality Control Methods (QCM) – методи контролю якості МКЯ, сертифікати якості (аналізу), листи та роз'яснення Держлікслужби, сертифікати відповідності лікарських засобів вимогам GMP та інше);

- посилання на реєстраційні документи медичних препаратів, обладнання та іншої продукції;

- інформація про ліцензії на фармацевтичну продукцію (реєстраційні досьє на фармацевтичні препарати, базові специфікації CCDS, результати перевірок виробничих дільниць, сертифікати CPP, сертифікати GMP, ML-ліцензії та реєстраційні посвідчення, дозволи та інші документи щодо фармаконагляду);

- згадування сертифікатів якості медичної продукції (звіти та повідомлення з безпеки, CCSI – специфікації з безпеки медичних продуктів та лікарських засобів, періодично оновлювані звіти з безпеки PSUR, PBRER, план управління ризиками – RMP, паспорти безпеки MSDS та інше);

- посилання на інструкції до медичного обладнання або лікарських засобів (короткі характеристики лікарських засобів SPC, SmPC, PIL інструкції про медичне застосування лікарських засобів, листки-вкладки для споживачів, інформацію щодо маркування – labelling text та інше);

- посилання на анонімні історії хвороб (виписки з історії хвороби, епікризи, довідки від лікаря, медичні висновки, результати аналізів та інших досліджень (КТ, МРТ, гістологій і біопсій) зокрема для лікування за кордоном;

- перелік медичних висновків.

Актуальність цього питання сьогодні полягає в тому, щоб максимально точно донести українській аудиторії важливу інформацію галузі медицини. Адже є багато труднощів перекладу медичних текстів:

- специфічна термінологія, складні поняття, чимало з яких прийшли з латині і з давньогрецької, наприклад, cerebral edema – набряк головного мозку; туорія - короткозорість; OD, OS розшифровуються латинською мовою як

oculus dexter, oculus sinister (праве та ліве око); назви хімічних речовин, мікроорганізмів та діагнозів часто наводяться латиною;

- із розвитком медицини з'являються нові терміни, наприклад, saliva ejector – слиновідсмоктувач;

- складність розшифрування різних абревіатур і скорочень, наприклад, AIDS (Acquired Immuno-Deficiency Syndrome) – СНІД; aCL (anticardiolipin/antibody) – антикардіоліпін;

- значення деяких слів в українській та англійській мові не збігається, хоча звучать вони приблизно однаково;

- авторами статей може використовуватися професійний жаргон;

- ті ж самі поняття мають різні назви, в залежності від мови та регіону.

Наприклад, такий термін, як «аналіз крові» можна перекласти англійською мовою декількома способами: blood test та blood analysis, хоча британські та американські лікарі вживають спеціальний термін complete blood count (CBC), про що не згадується в жодному словнику;

- вимоги до точності/відсутність двозначності (це ключова особливість таких перекладів, оскільки від правильності виконаної роботи може залежати життя людини);

- низька швидкість роботи (це, мабуть, найповільніший тип перекладу, оскільки він вимагає максимального заглиблення в суть).

Варто навести перелік якостей, що допоможуть максимально точно перекласти медичний текст:

- зміст написаного, як правило, зрозумілий лише людям із спеціальною освітою. Тому медичний переклад виконують перекладачі з медичною освітою, або такі переклади ґрунтовно вичитуються редакторами-медиками після того, як їх переклали звичайні дипломовані перекладачі. До останніх висувають певні вимоги (знання лексики і граматики рідної та іноземної мови на високому рівні; знання та вміння застосовувати перекладацькі трансформації; уміння аналізувати; уміння проводити дослідницьку роботу з

метою ознайомлення з новими термінами і поняттями; володіння базовими медичними знаннями). Однак дослідження *Errors in Medical Interpretation and Their Potential Clinical Consequences in Pediatric Encounters*, проведене в 2012 році, показало, що непрофесійні перекладачі з медичною освітою чи навіть практикуючі лікарі роблять близько 22% помилок, тоді як кваліфікований перекладач без медичного ступеня робить усього 12%.

- Перекладений матеріал повинен містити ретельно перевірену медичну термінологію, щоб не стати причиною неточної діагностики, неправильної інтерпретації досягнень науки та, як наслідок, неприпустимої помилки у професійній діяльності.

- Крім певного багажу знань, перекладач повинен уміти користуватися спеціалізованою літературою, словниками й довідковими матеріалами.

- Має бути коректний переклад назв ліків. Доволі часто лікарі вказують у медичних висновках поширені торговельні назви препаратів. Не варто замінювати їх на відповідні торговельні назви, що використовуються в цільовій мові. Натомість бажано залишити в перекладі оригінальний варіант назви, додавши міжнародну непатентовану назву в дужках.

- Треба дотримуватися вимог щодо конфіденційності. Практично будь-яка медична документація відзначається високим рівнем конфіденційності, оскільки містить дані про здоров'я людини. Тому на кожному етапі роботи над перекладом слід дотримуватися принципу нерозголошення.

- Потрібна здатність правильно інтерпретувати й конвертувати лабораторні одиниці вимірювання для адаптації тексту до різних медичних ситуацій.

- Потенційно можна скоротити такі частини, як результати аналізів, що відхиляються від норми, позначаються відповідною стрілкою (якщо показник занадто великий, стрілка показує вгору, якщо замалий – униз). Іноді достатньо перекласти лише цю частину довідки, випускаючи всі показники в межах норми.

- Треба враховувати, що іноді аббревіатури виявляються чиймись ініціалами.

- У крайньому разі можна спробувати вийти на зв'язок із лікарнею (контактні дані вказуються в шапці або колонтитулі документа).

- Для медичних текстів також характерна повна відсутність стилізації та будь-якого емоційного забарвлення.

Отже, здоров'я і життя пацієнта залежить від правильної постановки діагнозу і адекватного лікування. Щоб лікарі постійно вдосконалювали свій досвід, мовні бар'єри треба прибирати. Метою даної дипломної роботи стало висвітлення цих перепон і побудування алгоритму дій задля їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусyak I. Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу: Автореф. дис. канд. філол. наук. Київ. 2003. 15 с.
2. Аврахова Л. Англо-український медичний словник. URL: http://medterms.com.ua/load/anglijska_mova/anglo_ukrajinskij_medichnij_slovnik_1_ja_avrakhova/36-1-0-268
3. Аврахова Л. Англійська мова для студентів-медиків. Київ: Атлант ЮЕМСі, 2005. 289 с.
4. Соляненко О. Особливості творення та вживання абревіатур медичної термінології в англomовних історіях хвороб. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. – 2017 – Вип. 16. С. 217 – 225.
5. Бараненкова Н., Литвин С. Експлікація як спосіб перекладу безеквівалентної лексики науково-технічного стилю. 2014. С.5 – 12.
6. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
7. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів. Київ: ВСВ “Медицина”, 2016. 223 с.
8. Бідненко Н.П. Особливості перекладу сучасної англomовної науковотехнічної літератури. *Англістика та американістика*. 2015. Випуск 12. С.114 – 120.
9. Білозерська Л., Вознесенко Н., Радецька С. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
10. Борис Д. Проблема неоднозначності поняття "неологізм" крізь призму лінгвофілософської теорії. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : [зб. наук. пр.]. Дрогобич : Дрогобицький

- державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2015. № 3. С. 54 – 61.
11. Борис Д. Проблема визначення співвідношення понять "неологізм" та "оказіоналізм" у сучасній лінгвістиці. *Філологічні науки : історія, сучасний стан та перспективи досліджень* : матеріали міжнар. наук.практ. Конференція «Наукова філологічна організація «Логос»» Львів : ГО "Наукова філологічна організація "Логос", 2014. С. 91 – 93.
 12. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел] Київ; Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
 13. Волченко О. Використання синтаксичних трансформацій для досягнення еквівалентності перекладу. *Молодий вчений*. 2017. №4.1(44.1). С.89 – 93.
 14. Гаргаун В., Вінниченко М., Основні труднощі сучасного перекладу науково-технічної літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. №37. Том4. С. 138 – 140.
 15. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: Практичні висновки з рекомендацій мовознавців. *Проблеми української термінології*. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2008. №620. С. 26 – 32.
 16. Гладка О. Особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові. 2013. №39. С. 21 – 23.
 17. Глазова О. П. Вивчення в школі неологізмів. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2653/1/O_Glazova_MD_10_IPPO.pdf.
 18. Гребенюк О. Глобалізація медичної термінології як частина інтеграційних змін в сучасному суспільстві. *Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. та молодих науковців «Проблеми розвитку*

- гуманітарних наук в контексті глобальних трансформацій сучасного комунікаційного простору», Харків, 29 березня 2019 р . С. 81-89.*
19. Грицай І. С. Сучасні підходи до вивчення неологізмів. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1010>.
 20. Громова Н. Лінгво-стилістичні особливості газетних текстів англomовної преси як засоби впливу на читацьку аудиторію. *Вісник львівського університету. Іноземні мови*. 2016. №23. С. 26 – 31.
 21. Громовенко В. В. Особливості словотворення неологізмів в англійському політичному дискурсі. *Молодий вчений*. 2016. №4. С. 358 – 361.
 22. Грушко С. Науково-технічний переклад у професійному дискурсі. *Література та культура Полісся. Випуск 84. Серія "Філологічні науки"*. №7. С.205 – 210.
 23. Гудзь А. Новий англо-український українсько-англійський медичний словник. <https://www.yakaboo.ua/ua/novij-anglo-ukrains-kij-ukrains-koanglijs-kij-medichnij-slovnik-ponad-25000-terminiv.html>
 24. Гургула О., Мельник В. Тексти науково-технічного стилю у перекладацькому аспекті. *Молодий вчений*. 2017. №3 (43). С. 310 – 314.
 25. Дармороси М. Словник технічної термінології. Київ: «Київ-Друк», 1926. – 290с.
 26. Данилюк М. Короткий англо-український медичний словник. <https://diasporiana.org.ua/slovniki-dovidniki/1702-danilyuk-m-korotkiyanglo-ukrayinskiy-medichniy-slovnik/>
 27. Дев'ятко Ю. С. Багатокомпонентні стоматологічні терміни: структурний аналіз та труднощі англо-українського перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2015. Вип. 58. С. 319 – 322.

28. Дев'ятко Ю. С. Дериваційна характеристика медичних термінів (на матеріалі стоматологічних текстів). *Вісник Одеського національного університету. Філологія*. 2019. Том 24, № 1(19). С. 21 – 28.
29. Дев'ятко Ю. Електронний багатомовний словник стоматологічних термінів: теоретичні аспекти та спроба укладання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми української термінології*. 2016. № 842. С. 28-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2016_842_6.
30. Дерега С. В. Особливості функціонування неологізмів в англomовній рекламі. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер.: Філологічні науки (мовознавство)*. 2017. № 8. С. 71 – 75.
31. Дзюбіна О. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж twitter та facebook (на матеріалі англійської мови). : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Львів, 2016. 201 с.
32. Дьолог Ольга. Загальна характеристика складу новітніх англiцизмiв в українській мові. URL: <http://archive.nndiuvl.org.ua/fulltext.html?id=251>.
33. Ємчура Н. Типологія неологізаційних процесів у лексиці сучасної чеської мови. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. 2012. №19. С. 44 – 52.
34. Єрьомкіна Г. Г., Скуратова Т. Ф., Іващук Н. С., Кравцова Ю. О. The Latin language and bases of medical terminology (Латинська мова та основи медичної термінології): практичний курс. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2008. 188 с.
35. Зацний Ю., Янков А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник: словн. неологізмів. Вінниця: Нова кн., 2008. 360 с.

- 36.Зіменковський А. Б., Федущак О. А., Єремєєва Т. В., Сагач Ю. А. Проблема професійної термінології та систематизації в сучасних медичних технологічних стандартах. *Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація*. 2013. № 2. С. 119 – 129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kff_2013_2_7
- 37.Знаменська І. Кореневі дієслова та їхні похідні в англomовній медичній термінолексичі: структурно-семантичний аналіз: дис...канд. філол. Наук. Вищий держ. навчальний заклад України "Українська медична стоматологічна академія". Полтава, 2006. 251 с.
- 38.Іщенко Н. Науково-технічний стиль у системі функціональних стилів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Випуск 46. 2014. С. 78 – 80.
- 39.Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
- 40.Кияк Т. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Новакнига, 2006.240 с.
- 41.Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД»: збірник наукових праць*. Переяслав-Хмельницький. 2012. С.187 – 189.
- 42.Коваленко К. Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2013. № 4. С. 211 – 218.
- 43.Козьмик Г. Актуальні проблеми вивчення неології. *Наук.-виробн. журнал «Держава та регіони»*. Серія «Гуманітарні науки». 2008. № 1. С. 109 – 116.

- 44.Козоріз І., Куцак А. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/17.pdf
- 45.Колоіз Ж. Основні підходи до визначення лінгвістичного статусу неологізму. *Науковий вісник Криворізьського державного педагогічного університету*. 2008. С.28 – 44.
- 46.Курбатова Т. Перекладацькі трансформації в контексті проблеми еквівалентності. *Нова філологія*. 2011. № 45. С. 212 – 215.
- 47.Кучеренко І.В. Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. *Матеріали науково-практичної конференції “Соціум. Наука. Культура”*. Кременчук: Видавництво КНУ, 2004. С. 45 – 50.
- 48.Левицький А. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2005. Вип. 23. С. 16 – 21.
- 49.Литвиненко Н. Сильові аспекти фахового мовлення (на матеріалі медичної лексики). *Урок української: науково-публіцистичний журнал дайджест*. 2004. №3. С. 24 – 26.
- 50.Місник Н. Медичний словник як основне джерело систематизації та унормування галузевої термінології. *Українська термінологія і сучасність. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції*. Київ, 1997. С.197 – 199.
- 51.Остафійчук О. Д. Неологізми англійської мови в сучасному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. №3. С. 157 – 160.
- 52.Пасічник А. В. Сучасні англійські неологізми та способи їх перекладу на українську мову. URL: http://confcontact.com/2013_02_20/16_Pasichnik.html.

- 53.Петришин О. Л. Новітні англомовні запозичення як засіб міжкультурної комунікації. *Young Scientist*. 2018. № 3.1 (55.1). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3.1/33.pdf>.
- 54.Погоріла А.І., Тимчук О.Т. Особливості перекладу неологізмів українською мовою. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3.1/35.pdf>.
- 55.Радчук В. Д. Функції перекладу. *Всесвіт*. 2006. № 11 – 12. С.149 – 159.
- 56.Ривкін В.Л., Бенюмович М.С. Новий англо-український медичний словник. Київ. Арій.2007. 987 с.
- 57.Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. 417 с.
- 58.Соколов В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії *Функціональна лінгвістика*. 2011 (d). Т. 2. № 2. С. 198 – 200.
- 59.Шутова М. Неологізми в сучасній англійській мові. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2010. № 21. С. 79 – 85.
- 60.Roberts R. Community interpreting today and tomorrow / R. Roberts // *The Critical Link: Interpreters in the Community* / S. Carr et al. (eds.). – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1997. – P. 7-26.
- 61.Arnaud R. Les marques de fabrique. Quelques réflexions. Paris : CILF, La banque des mots № 4, 1972. P. 16 – 24.
- 62.Dubois J. Etude sur la dérivation suffixale en français moderne et contemporain. P. : Larousse, 1962. 118 p.
- 63.Gaudin F., Guespin L. Initiation à la lexicologie française. De la néologie aux dictionnaires. Bruxelles : Ed. Duculot, 2006. 249 p.
- 64.Goosse A. La néologie française aujourd'hui. Conseil International de la langue française. Paris, 1975. 73 p.

65. Guilbert L. Théorie du néologisme. Cahiers de l'AIEF. 1973. № 25. P. 9 – 29.
URL: http://www.persee.fr/doc/caief_0571-5865_1973_num_25_1_1020
66. Guiraud P. Les jeux de mots. Vendome, 1976. P. 39–66.
67. Hagege C. Voies et destins de l'action humaine sur les langues. La réforme des langues. Hambourg, 1983. Vol. 1. P. 11 – 26.
68. English for Medical Students = Англійська мова для студентів-медиків: підручник. Л.Я. Аврахова, І.О. Паламаренко, Т.В. Яхно. 6-е видання. 445 с.
69. Dictionaries of Neologisms: a Review and Proposals for its Improvement
URL: https://www.researchgate.net/publication/311499466_Dictionaries_of_Neologisms_a_Review_and_Proposals_for_its_Improvement/link/584959c408ae686033a762a4/download
70. Liu Guifang. Xiandai hanyu yuti bianyi wenti/ Liu Guifang, Tan Hongjiao// Xueshu jiaoliu. – 2015. – №12 (141).
71. Pruvost J., Sablayrolles J.-F. Les néologismes. 2-e édition. Paris : PUF, 2012. 127 p.
72. Marquand D. England's visceral Europhobia may break up the UK. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/dec/18/englisheurophobia-identitycrisis1>
73. Olson L.C. How Brain Death Works. URL: <http://science.howstuffworks.com/life/inside-the-mind/human-brain>.
74. Riffaterre M. La durée et la valeur stylistique du néologisme. The romanic review. 1993. № 44. P. 282 – 289.
75. Teaching english Medical neologis Ms. URL: <http://conexiunimedical.ro/fisiere/0321.pdf>
76. The American Heritage Medical Dictionary The American Heritage Medical Dictionary. URL: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/>

77. Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing. URL: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/>
78. Walter H. Le français dans tous les sens. Paris : Edition Robert Laffont, 1989. 244 p.
79. The New England Journal of Medicine, NEJM. URL: <https://www.nejm.org/>
80. The New England Journal of Medicine. URL: <https://www.nejm.org/coronavirus>
81. The New Yorker. URL: Retrieved from <https://www.newyorker.com/magazine/2020/07/20/lexicon-for-a-pandemic>
82. The Sun. Media Company. Retrieved from URL: <https://www.thesun.co.uk>
83. Sauvetre M. De l'interprétariat au dialogue a trois. Pratiques europeennes de l'interprétariat en milieu social / M. Sauvetre // The Critical Link 2: Interpreters in the Community / R. Roberts et al. (eds.). – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1998. – P.35-49.
84. Garber N. Community Interpretation: A Personal View / N. Garber // The Critical Link 2: Interpreters in the Community / R. Roberts et al. (eds.). – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1998. – P. 9-21.

Додаток 1

Найчастіше вживані медичні терміни в статтях журналу ВМЖ і способи їх перекладу

1. *пінлей – pinlay*
2. *абатмент – abutment*
3. *змазаний шар – smear layer*
4. *“коврова доріжка” – glide path*
5. *опора – post*
6. *штифт – post*
7. *корінний зуб – molar*
8. *знімання відкладень – scaling*
9. *амелобластома – ameloblastoma*
10. *екструзія – extrusion*
11. *гіпосалівація – hyposalivation*
12. *бацила – bacillus*
13. *вакцина – vaccine*
14. *лімфа – lymph*
15. *кліренс – clearance*
16. *стеніт – stent*
17. *атачмен – attachman*
18. *вінір – veneer*
19. *синус-ліфтинг – sinus lifting*
20. *праймер – primer*
21. *дренаж – drainage*
22. *кюретаж – curettage*
23. *бюгель – screw*
24. *шпатель – spatula*
25. *пелагра – pellagra*

26. проміжна зона між рецепцією та власне кабінетом стоматолога – *business area (in dental offices)*
27. стоматолог, з яким укладено угоду на лікування – *contract dental professional*
28. передні зуби – *anterior teeth*
29. периімплантит – *periimplantitis*
30. порушення прикусу – *aclusion*
31. жакетна коронка – *jacket crown*
32. вимірювання глибини зубоясенних кишень – *probing*
33. Комплект захисного одягу – *body mullet*
34. «Ковід-30» або попереднє значення «Ковід-15» (зайві кілограми, набрані під час карантину) – *COVID-30, COVID-15*
35. «Ковідео» (короткі ролики дітей на карантині про щось миле, або ж зовсім непривабливе) – *Covideo*
36. «Відстань доміно» (просування вперед у черзі, коли позаду людина підходить до вас все ближче) – *domino*
37. «Емоційна відстань» (уникання приймати важливі рішення у відносинах, навіть розмовах) – *emotional distancing*
38. Відмова одягати маску – *face naked*
39. Спроба одягнути улюблені джинси після набраних кілограмів за карантин – *flattening the curve*
40. «Гермофоб» (божесвільна людина, або людина, у якої страх мікробів) – *germophobia*
41. Момент під час карантину, коли хочеться вирватися з дому, незважаючи на страх смерті, тобто «безладна втеча» – *helter shelter*
42. Безглузде, неефективне носіння маски – *maskhole*
43. «надмірна дистанція», коли ви стоїте в черзі, тримаєте дистанцію, а людина стає на утворене перед вами місце – *overdistancing*

44. «Кворумтин» (мінімальна кількість членів родини, які вирішують, що дивитися по телевізору) – *quorumtine*
45. «Стокгольмський синдром» (віра людей в те, що карантин пройде без урядових обмежень) – *stockholm syndrome*
46. «Ковід-19» (тривожність, що приходить після 19-хвилинного контакту з незнайомцем, який був без маски, що супроводжується надуманими симптомами) – *the NOVID-19*
47. «Ковідіот» (людина, яка не дотримується правил карантину, порушує його) – *covidiot*
48. «Ковідіент» (людина, яка дотримується застережень карантину) – *covidient*
49. «Зумбомбінг» (неправомірне підключення до відеоконференції, коли хакери шукають посилання на онлайнзбори, які користувачі розміщують у відкритому доступі; підключившись до чужої бесіди, вони демонструють всім учасникам відеозаписи хуліганської спрямованості) – *zoombombing*
50. «Команда по карантину» (група людей, з якими ви добровільно вирішили спілкуватися або навіть жити під час карантину) – *quaranteam*
51. «Думскролінг» (постійне читання негативних новин, в результаті чого емоційний стан людини істотно погіршується) – *Doomscrolling*
52. «Коронікули» (вимушені канікули через розповсюдження коронавірусної інфекції, зазвичай це іронічний термін, щоб батьки, які працюють вдома, навчали ще й своїх дітей) – *coronacation*
53. покоління дітей «короналів», яке народилося у період пандемії COVID-19 – *coronials*
54. «Пост-рона» (період після подолання вірусу та повне одужання, коли можна повернутися до звичного способу життя та спілкуватися знову з іншими людьми) – *post-rona*

55. Засоби індивідуального захисту – *personal protective equipment*
56. Процедура генерації аерозолі – *aerosol-generating procedure*
57. Перед появою коронавірусної інфекції – *before corona virus*
58. Гостра респіраторна вірусна інфекція – *acute respiratory infection*
59. Гострий респіраторний дистрес-синдром – *acute respiratory distress syndrome*
60. Контакт з інфікованим – *patient under investigation the centers for disease*
61. Центр з контролю та профілактики захворювань – *control and prevention*
62. Тяжкий гострий респіраторний синдром – *severe acute respiratory syndrome*
63. Відсоток смертності – *case fatality rate*
64. Повітряно-крапельний механізм передачі інфекції (аерозольний механізм розповсюдження) – *airborne transmission*
65. антитіла – *Antibodies*
66. протівірусні препарати – *Antiviral medications*
67. безсимптомний – *Asymptomatic*
68. відстеження контактів – *Contact tracing*
69. реконвалесцентна плазма – *Convalescent plasma*
70. санітарний кордон – *Cordon sanitaire*
71. клінічні дослідження – *Clinical trial*
72. зона поширення серед населення – *Community spread/ transmission*
73. смертність від інфекційної хвороби – *Communicable disease deaths*
74. крапельна передача – *Droplet transmission*
75. вирівнювання кривої – *Flattening the curve*
76. гігієна рук – *Hand hygiene*
77. інкубаційний період – *Incubation period*
78. захворюваність – *Morbidity*

79. смертність – *Mortality*
80. пандемія – *Pandemic*
81. вірусне навантаження – *Viral load*
82. апарат штучної вентиляції легень – *Ventilator*
83. антисептик – *Sanitizer*
84. надзвичайний стан – *State emergency of*
85. самоізоляція – *Selfquarantine, Selfisolation*
86. соціальна дистанція – *Social Distancing*
87. залишайся вдома – *Stay-at-Home*
88. лазарет, лікарня – *infirmary*
89. диспансер – *dispensary*
90. людина з манією робити пластичні операції на всіх частинах тіла – *surgiholic*
91. підтяжка живота (ліпосакція) – *tummy tuck (liposuction)*
92. пластика носа (ринопластика) – *nose job (rhinoplasty)*
93. Введення гіалуронової кислоти біля верхівки виличної кістки, щоб очі виглядали свіжими – *tear-through fillers*
94. синдром спричинений надмірним виділенням тепла ноутбуком – *Toasted Skin Syndrome*
95. синдром, спричинений повторними рухами суглобів, особливо зап'ястя, що може призвести до численних м'язово-скелетних проблем – *Carpal Tunnel Syndrome*
96. дегенеративна проблема очей, що може призвести до значного зниження зору (міопія), нечіткого зору, загальної втоми очей та навіть глаукоми – *Computer Vision Syndrome*
97. синдром перевірки телефону на наявність повідомлень, незважаючи на відсутність сигналу про повідомлення – *Phantom Vibration Syndrome*

98. алергії у ділянках, де частини мобільного телефону, що містять нікель, торкаються обличчя, кінчиків пальців, якщо постійно торкатися клавіш, що містять нікель – *Cell Phone Rash*
99. залежність від мобільного телефону, постійне користування та перевірка повідомлень, часто користувачі стають роздратованими, коли необхідно відключити телефон – *Cell Phone Addiction*
100. ліктьовий тунельний синдром є синдромом стиснення нерва, наприклад, синдром зап'ястного каналу, коли люди тримають свій лікоть зігнутим протягом тривалого періоду, наприклад: під час розмови телефоном ліктьовий нерв перебуває в напрузі – *Carpal tunnel syndrome*
101. нова проблема, яку експерти називають синдром комп'ютерного зору, поширюється країною, може уражати до 90 відсотків людей, які витрачають понад дві безперервних години щоденно біля екрану (комп'ютера, електронної книги або смартфона) – *Computer Vision Syndrome*
102. банк клітин, місце збереження клітин, узятих з ембріонів людини – *cell bank*
103. сховище пуповинної крові, багатой на стовбурові клітини – *cord blood bank*
104. банк сперми, яка зберігається в замороженому стані – *sryobank*
105. сховище біоматеріалів для проведення досліджень – *gene bank, biobank*
106. ринок медичних технологій – *medicalechnology market*
107. скринінг – *screening*
108. візуалізація – *imaging*
109. невеликий електронний прилад, що проводить моніторинг – *small monitoring box*
110. психічне захворювання – *mental illness*

111. лосьйон – *wash*
112. технічний пристрійнаправник – *guide*
113. косметичний – *cosmetic*
114. речовина, що має певні властиві – *protector*
115. ортопедичне взуття – *foot guard*
116. телемедицина – *telemedicine*
117. телеконсультація – *teleconsultation*
118. місце, де медичні спеціалісти проводять телеконсультації – *hold teleconsultations*
119. Алкалоїди (гетероциклічні азотз'єднання, що мають фармакологічну активність) – *alkaloid*
120. хірургічний затискач – *adjustable grip*
121. Варіабельність серцевого ритму – *Heart rate variability*
122. Стандарти вимірювання – *Standards of measurement*
123. Електрофізіологія – *Electrophysiology*
124. варіабельність довжини циклу – *cycle length variability*
125. вегетативна нервова система – *autonomic nervous system*
126. смертність від серцево судинних захворювань – *cardiovascular mortality*
127. летальні аритмії – *lethal arrhythmias*
128. підвищена симпатична активність – *either increased sympathetic*
129. знижена вагусна активність – *reduced vagal activity*
130. кількісні маркери вегетативної активності – *quantitative markers of autonomic activity*
131. екстраполяція – *extrapolations*
132. стандартні методи вимірювання – *standart methods of measurement*
133. послідовні удари серця – *consecutive heart beats*
134. послідовна частота серцевих скорочень – *consecutive instantaneous heart beats*

135. *варіабельність періодів серця – heart period variability*
136. *варіабельність RR інтервалів – RR variability*
137. *тахограма RR інтервалів – RR interval tachogram*
138. *дисрес плоду – fetal distress*
139. *альтернація інтервалів між скороченнями – alterations in Interbeat intervals*
140. *вегетативна нейропатія – autonomic neuropathy*
141. *спектральний аналіз коливань серцевого ритму – spectral analysis of heart rate*
142. *методи частотного аналізу – frequency domain analyses*
143. *ритм флуктуацій RR інтервалів – RR interval fluctuations*
144. *гострий інфаркт міокарда – Myocardial infarction*
145. *ЕКГ – Electrocardiographic recorders*
146. *патофізіологічні – Pathological*
147. *деполяризації клітин синусового вузла – Sinus node depolarizations*
148. *прийом Вальсальви – Valsalva manoeuvre*
149. *інфузія фенілефрину – Phenylephrine infusion*
150. *довжини серцевого циклу (RR) – Cycle length*
151. *швидкі високочастотні коливання – High frequency variations*
152. *геометричні методи – Geometrical methods*
153. *геометрична структура – Geometric pattern*
154. *розподіл щільності тривалості NN інтервалів – Sample density distribution of NN interval durations*
155. *гістограма розподілу – Distribution histogram*
156. *апроксимація гістограми розподілу – Approximation of the distribution histogram*
157. *диференціальна гістограма – Differential histogram*
158. *експоненційна крива – Exponential curve*
159. *дискретна шкала – Discrete scale*

- 160. гістограми – *Histograms*
- 161. Триангулярний індекс – *Triangular index*
- 162. загальна варіабельність серцевого ритму – *Overall HRV*
- 163. статистичні властивості – *statistical properties*
- 164. клінічна практика – *clinical practices*
- 165. клінічне використання – *clinical use*
- 166. методи спектрального аналізу тахограм – *Spectral methods for the analysis of the tachogram*
- 167. Аналіз спектральної щільності потужності – *Power spectral density*
- 168. Швидке перетворення Фур'є – *Fast Fourier Transform*
- 169. зміни автономних модуляцій серцевого циклу – *Changes in automatic modulations of the heart period*
- 170. специфічний фізіологічний процес – *Specific physiological process*
- 171. авто регресійна модель – *Autoregressive model*
- 172. розріз-Y – *Y-incision*
- 173. друга травма – *trauma two*
- 174. кривавий слиз – *exhalation of blood*
- 175. імпульс – *impulse*
- 176. ДНК – *DNA*
- 177. парацентез – *emplantesis*
- 178. геном – *genom*
- 179. асептичний менінгіт – *aseptic meningitis*
- 180. аутизм – *autism*
- 181. атипова депресія – *atypical depression*
- 182. синдром Дауна – *Down's syndrome*
- 183. бактеріальний вагіноз – *bacterial vaginosis*
- 184. синдром Ангельмана – *Angelman's syndrome*
- 185. Атаксія телеангієктазія – *ataxia-telangiectasia*

186. Ковідна вакцинація – *Covid vaccination*
187. вестерн блот/імуноблот (тест-метод) – *western blot test*
188. кольпоскопія – *colposcopy*
189. паліативне лікування – *palliative care*
190. постекспозиційна профілактика – *postexposure prophylaxis*
191. негатоскоп – *X-ray viewing box*
192. каверномір – *caliper*
193. Галотті артикулятор – *Galotti articulator*
194. бромкамфора – *bromkamfora*
195. електрокоагуляція маткової труби – *electrocoagulation of uterine tube*
196. механічна оклюзія маткових труб – *mechanical occlusion of the fallopian tubes*
197. уніполярна діатермія – *unipolar diathermy*
198. Александритовий лазер (лазерний апарат, усередині якого знаходиться дорогоцінний мінерал олександрит) – *Alexandrite laser*
199. Булхорн (нетривала і малотравматична пластична операція з корекції форми верхньої губи, спрямована на її підтяжку та збільшення) – *Vulhorn*
200. Колаген (білок, який входить до складу сполучних тканин організму та забезпечує їх міцність та еластичність) – *Collagen*
201. Космецевтика (лікувальна косметика, розроблена на стику та з використанням досягнень косметології та фармакології) – *Cosmeseuticals*
202. Ліпофілінг грудей (сучасна методика пластичної хірургії, що полягає у збільшення та корекції форми бюста за допомогою власного жиру пацієнта) – *Breast lipofilling*

203. Пілінг Джесснера (процедура, в ході якої на особу наноситься спеціальний склад резорцину, саліцилової та молочної кислот) – *Jessner Peel*
204. Плазмоліфтинг (ін'єкційна процедура, що омолоджує, суть якої полягає в підшкірному введенні власної плазми пацієнта з високою концентрацією тромбоцитів) – *Plasmolifting*
205. Платизмопластика (операція з підтяжки плоского шийного м'яза, здатна позбавити пацієнта від зайвої жирової тканини та її провисання, а також омолодити шкіру) – *Platysmaplasty*
206. RF-ліфтинг (апаратна косметологічна процедура, під час якої на тканині виявляється впливає електричний струм високої частоти. В результаті тканини глибоко прогріваються, що активує процес вироблення нового колагену) – *RF lifting*
207. Тургор шкіри (еластичність шкірного покриву та його здатність повертатися у вихідний стан після розтягування та стискування) – *Skin turgor*
208. Ексфоціація (глибоке очищення та відлущування шкіри) – *Exfoliation*
209. Флебологія – *Phlebology*
210. Флебектомія – *Phlebectomy*
211. Абляція (випаровування поверхневих тканин лазерним імпульсом) – *Ablation*
212. Абсцедуючі вугри (важка форма звичайних вугрів; утворюються при попаданні вглиб сальної залози гнійних мікробів) – *Abscessing acne*
213. Авітаміноз (нестача вітамінів в організмі, найчастіше проявляється навесні) – *Avitaminosis*
214. Автозагар або автобронзант (косметичний засіб, що викликає ефект засмаги без впливу ультрафіолету) – *Self-tanner or auto bronzer*

215. Адіпоцит (клітина жирової тканини, яка відповідає за синтез жиру, що відкладається всередині самої клітини) – *Adipocyte*
216. Азелаїнова кислота (діюча речовина препаратів проти вузрів) – *Azelaic acid*
217. Альгометрія (Spa-догляд з морськими водоростями для схуднення, боротьби з локальними жировими відкладеннями, целюлітом та загальною втомою організму) – *Algometry*
218. Алопеція або облісіння (захворювання, для якого характерне випадання волосся і порушення процесу росту нового волосся) – *Alopecia or baldness*
219. Альфагідроксикислоти АНА (витяжки з цитрусових, яблук, айви, гранату, індійського фініка, червоних овочів) – *Alpha hydroxy acids*
АНА
220. Анаген (активна стадія росту волосся) – *Anagen*
221. Ангіома (доброякісна пухлина з кровоносних або лімфатичних судин) – *Angioma*
222. Антиоксиданти (речовини, що зупиняють або уповільнюють окислення) – *Antioxidants*
223. Вапоризація (процес розпарювання за допомогою вапоризатора, що застосовується перед проведенням інших процедур) – *Vaporization*
224. Вакуумний лімфодренаж (вплив апаратами та руками на лімфатичну систему людини з метою активізувати її, і таким чином стимулювати імунні та видільні процеси в організмі) – *Vacuum lymphatic drainage*
225. Вакуумне чищення (щадний апаратний метод чищення шкіри і здійснюється за допомогою спеціальної пневматичної присоски, що видаляє зі шкірних пір жирові "пробки" та забруднення) – *vacuum cleaning*
226. Ваксинг (метод епіляції за допомогою воску) – *Waxing*

227. Вакуумно-роликовий масаж (метод схуднення та корекції фігури)
– *Vacuum roller massage*
228. Векторний ліфтинг (методика омолодження шкіри за допомогою ін'єкцій модифікованої гіалуронової кислоти) – *Vector lifting*
229. Виноterapia (використання винограду та продуктів виробництва вина для корекції фігури, омолодження, покращення тону) –
Wine therapy
230. Лазерна епіляція (технологія видалення небажаного волосся за рахунок руйнування волосяного фолікула під впливом лазерного променя) – *Laser hair removal*
231. Лазерна ліпосакція (малоінвазивна методика видалення жиру у невеликих ділянках тіла, що проводиться за допомогою тонкого волоконного оптиковолокнистого лазерного зонда, який вводиться під шкіру) – *Laser liposuction*
232. Лазерне шліфування (процедура, що прискорює відновлення шкіри і дозволяє видалити за допомогою лазерного випромінювання відмерлі клітини епідермісу та різноманітні дефекти шкіри, у тому числі пігментні плями, татуювання, постакне та шрами) – *laser resurfacing*
233. Лазерне лікування рубців або шрамів (видалення видозміненої рубцевої тканини за допомогою лазерного випромінювання) – *Laser treatment of scars*
234. Лантокс (препарат ботулотоксину типу А для корекції мимічних зморшок) – *Lantoks*
235. Ланолін (тваринний віск, що отримується після промивання вовни овець) – *Lanolin*
236. Ліпосома (штучно одержувана сферична частка, яка за рахунок подібності клітинної мембрани може проникати у клітини; у

- косметичних засобах ліпосоми використовуються для доставки речовин у клітини організму) – *Liposome*
237. Лімфодренаж (техніка масажу, яка прискорює струм лімфи в організмі) – *Lymphatic drainage*
238. Ліпідний бар'єр шкіри (назва ліпідних структур рогового шару епідермісу, що використовується в медицині та косметології, покликана підкреслити їх бар'єрну або захисну функцію) – *Skin lipid barrier*
239. Радіоультразвуковий ліполіз (реалізується за допомогою портативного приладу, розробленого спеціально для забезпечення неінвазивної підтяжки шкірного покриву; за допомогою цієї технології вдається забезпечити ефективно постачання енергії до певних зон тканин) – *Radio-ultrasound lipolysis*
240. Регенерація епідермісу (у найнижчій зоні епідермісу, тісно приєднавшись до дерми, знаходиться шар, званий базальним (зародковим); у ньому формуються нові клітини епідермісу, які б забезпечення процесів регенерації) – *regeneration of the epidermis*
241. Ретиноїди (похідні вітаміну А) – *Retinoids*
242. Ретиноєвий "жовтий" пілінг (один із видів серединного пілінгу, спрямований на оновлення та подальшу регенерацію шкіри; головним компонентом пілінгу є ретинол або ретиноєва кислота) – *Retinoic "yellow" peeling*
243. Фактор захисту SPF (показник ступеня захисту від UVB-випромінювання; сонцезахисні засоби діляться на чотири категорії, залежно від ступеня SPF: низька (від 6 до 10), середня (від 15 до 25), висока (від 30 до 50) та дуже висока (50+) – *SPF protection factor*
244. Фібробласти (клітини власного шару шкіри, які відповідають за її красу, здоров'я та молодість) – *fibroblasts*

245. Філеры (лікарські препарати на основі різних синтетичних та натуральних гелів, що застосовуються при контурній пластиці обличчя та тіла, усунення зморшок та корекції носогубних складок) – *Fillers*
246. Флюїд (рідкі, плинні косметичні засоби; зазвичай так називають рідкі тональні основи, але у вигляді флюїдів можуть випускатися інші засоби) – *Fluid or liquid foundation*
247. Фолієва кислота (частина водорозчинного комплексу вітамінів групи B) – *Folic acid*
248. Хлоазма (гіперпігментація шкіри обличчя; хлоазму спостерігається частіше у жінок, причинами її можуть бути вагітність, гінекологічні захворювання, виснаження, пелагра, глистяна інвазія, захворювання печінки та ін.; провокує хлоазму перебування на сонці: на шкірі з'являються пігментні плями різної величини та форми) – *Chloasma*
249. Електрокоагуляція (один із методів електрохірургії, що використовується для видалення різних новоутворень на шкірі) – *Electrocoagulation*
250. Елос-епіляція (апаратний метод видалення небажаного волосся за допомогою впливу двох видів енергії: радіохвилі та енергії світла; назва походить від слова - *elos*, що в перекладі означає - «електрооптична синергія») – *Elos or Elos-hair removal*
251. Епіляція (видалення волосся разом з коренем і руйнування цибулини з метою припинення їх зростання; проводиться з косметичною чи лікувальною метою) – *epithelization of tissues*
252. Абдомінопластика (висічення надлишків шкіри на животі; один із способів корекції фігури, необхідність у якому виникає у разі розтягування шкіри живота, наприклад, часто після вагітності) – *Abdominoplasty*

253. Блефаропластика (операція, спрямована на усунення надлишків шкіри на верхніх та нижніх повіках) – *Blepharoplasty*
254. Дермабразія (усунення неглибоких зморшок шляхом ліквідації поверхневих шарів шкіри) – *Dermabrasion*
255. Золоте армування (імплантація золотих ниток у верхній шар шкіри) – *Gold reinforcement*
256. Імпланти або ендопротези (протези, які використовуються для корекції форми молочної залози) – *Implants or endoprotheses*
257. Ліпоскульптура або ліпомодельовання (комплекс фізіотерапевтичних та хірургічних методів усунення надлишків підшкірного жиру) – *Liposculpture*
258. Ліпофілінг (Методика корекції косметичних дефектів обличчя та тіла за допомогою ін'єкцій власного жиру пацієнта) – *Lipofilling*
259. Ліфтинг обличчя методом SMAS (ліфтинг шкіри з пластикою поверхневої м'язово-апоневротичетичної системи) – *Face lifting by the SMAS method*
260. Мамографія (рентгенологічне дослідження молочних залоз) – *Mammography*
261. Мамопластика (операція щодо збільшення молочних залоз) – *Mammaplasty*
262. Маморедукція (зменшення розмірів молочних залоз) – *Breast reduction*
263. Мастопексія або підтяжка грудей (хірургічна процедура, спрямована на відновлення нормальної висоти грудей та покращення її розміру та контурів) – *Mastopexy*
264. Отоластика або пластика вуха (операція, спрямована на корекцію форми і положення вух) – *Otoplasty*

265. Апаратна косметологія (цілий комплекс косметологічних процедур, що виконуються за допомогою спеціалізованого обладнання) – *Hardware cosmetology*
266. Біоармування (безопераційний тип контурної пластики, що допомагає скоригувати овал обличчя) – *bioreinforcement*
267. Біоревіталізація (різновид Ботокс) – *Biorevitalization*
268. Ботокс (хімічний препарат, який застосовується у ботулінотерапії для корекції обличчя, за допомогою якого усувають мімічні зморшки, збільшують обсяг губ, усувають косоокість) – *Botox*
269. Ботулінотерапія (косметологічна методика, яка належить до мезотерапічних процедур і ґрунтується на хімічних властивостях ботулотоксину, за допомогою якої можна розгладити мімічні та вікові зморшки; широко застосовується з метою покращення тонусу шкіри) – *Botulinum therapy*
270. Іонофорез (фізіотерапевтична процедура впливу на шкіру за допомогою гальванічного струму, що застосовується з метою введення лікарських чи косметичних засобів) – *Iontophoresis*
271. Ін'єкційна ліпосакція (безопераційний різновид контурної пластики за допомогою ін'єкцій спеціальних препаратів, що прискорюють метаболізм жирів) – *Injection liposuction*
272. Інвазивність (здатність мікроорганізмів, паразитів, клітин пухлини проникати в інші тканини та поширюватися в них) – *Invasiveness*
273. Кавітація (формування бульбашок газу в рідині; стосовно косметології — один із методів лікування целюліту та позбавлення відкладень жиру впливом на жирові тканини ультразвукових хвиль низької частоти певної щільності та тиску) – *Cavitation*

274. Катаген (перехідна стадія розвитку волосяної цибулини, під час якої поділ її клітин припиняється) – *Catagen*
275. Келоїдний рубець (щільне, грубе, що піднімається над шкірною поверхнею, патологічне розростання тканини, що складається з колагенових волокон) – *Keloid scar*
276. Коагуляція судин лазером (неінвазивна дія лазерним випромінюванням на кровоносні судини без пошкодження шкіри та навколишніх тканин) – *Vascular coagulation by laser*
277. Кріодеструкція (метод руйнування тканини низькими температурами за допомогою рідкого азоту; застосовується з метою видалення папілом, кондилом, родимих плям, кератом) – *Cryodestruction*
278. Кріотерапія (вплив на шкіру обличчя та тіла низькими температурами за допомогою рідкого азоту протягом короткого часу з лікувальною та косметичною метою, наприклад, при демодекозі, себореї, випаданні волосся, набрякості тканин та пористості шкіри обличчя, при вузровому висипі, постакне) – *Cryotherapy*
279. Целюліт або ліподистрофія (зміни жирової та сполучної тканин, що супроводжуються погіршенням циркуляції крові та відтоку лімфи та обумовлені обмінними порушеннями) – *Cellulite or lipodystrophy*
280. Електрокоагуляція (процес термічного руйнування, зсідання, осадження білків за допомогою впливу електричним струмом; у косметології застосовується для видалення папілом, кондилом, атером, кератом та інших патологічних змін шкіри) – *Electrocoagulation*
281. Баритрична хірургія – *Bariatric surgery*
282. Мандрен – *Mandren*

283. *Монополярна електрокоагуляція – Monopolar electrocoagulation*
284. *Інсуфляція – Insufflation*
285. *Браншамі – Bransham*
286. *Десуфляція – Desufflation*
287. *Троакарні ускладнення – Trocar complication*
288. *циклічний гуанозинмонофосфат – guanosine monophosphate*